

Novellen en gedichten

Emmy van Lokhorst en Victor E. van Vriesland

bron

Emmy van Lokhorst en Victor E. van Vriesland, *Novellen en gedichten*. Vereniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels, z.p. [Amsterdam] 1941

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/lokh001nove01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Aan den lezer

Vorige jaren hebben wij in het Geschenk, dat wij in opdracht van de Boekenweek-Commissie der Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels samenstelden, telkens een drietal verhalen gebundeld. Het was daarbij ons streven, door een ook op zichzelf aantrekkelijke keuze met proza van bevattelijken aard de belangstelling voor het Nederlandsche boek en de liefde tot de Nederlandsche letterkunde op te wekken.

Het verheugt ons, dat wij dit jaar in de gelegenheid gesteld zijn, in de reeks Geschenken afwisseling te brengen door toevoeging van een nieuw element. Voor het eerst namelijk zal in dit werk naast het proza de dichtkunst haar rechtmatige plaats komen innemen, evenals zij dit in onze litteratuur zelf doet. Daar de bijdragen in dezen bundel uit hoofde van zijn bedoeling voor een zoo uitgebreid mogelijken lezerskring toegankelijk moesten zijn, kon bij de vroegere jaargangen gevreesd worden, dat het opnemen van poëzie een nadeeligen invloed zou kunnen uitoefenen op de algemeene verstaanbaarheid. Thans is de toestand anders geworden: onmiskenbare teekenen duiden er op, dat ook bij een grooter publiek de aandacht voor de Nederlandsche dichtkunst aanzienlijk is toegenomen en tegenwoordig zeer levendig mag heeten, bij weleer vergeleken. Van dezen gunstigen keer kon een dankbaar gebruik worden gemaakt en wij hopen, dat de hier voor

het eerst verschijnende verzen ertoe zullen bijdragen die aandacht tot nog wijdere groepen van lezers te doen doordringen, tot meerderen bloei van onze schoone letteren.

Dat wij daarbij vooral gedichten van de jongere generatie naar voren hebben willen brengen - al ontbreken ook enkele ouderen niet - ligt voor de hand. Zij, die door hun jeugd, nog het meeste aan weerklank en aanmoediging behoefte hebben, wijl zij den steun van een bij breede lagen des volks gevestigden naam alsnog ontberen, verdienen het eerste de belangstelling. Zij hebben hun letterkundige loopbaan nog vóór zich en komen daarom meer dan de ouderen in aanmerking, een kans te krijgen op zooveel mogelijk medeleven van liefhebbers en belangstellenden.

Met nadruk zij hier inmiddels vastgesteld, dat deze overweging op geen enkele wijze van eenigen invloed is geweest op onze keuze van de gedichten zelf: alleen hun peil als poëzie was daarbij onze maatstaf.

Naar volledigheid of representatie kon ook ditmaal niet worden getracht. Een verzameling als deze behoudt nu eenmaal uiteraard steeds iets toevalligs, daar men aangewezen is op hen, die bereikbaar en bijdragen, die beschikbaar zijn op een bepaald oogenblik, waarbij ook de omvang strenge beperkingen oplegt. Het kort verhaal is een genre, dat in ons land slechts betrekkelijk schaars wordt beoefend. Des te grooter is onze voldoening over de geslaagde mede-

werking ook in dit opzicht, welke ons ten deel viel. Twee van de auteurs der drie novellen zijn vooraanstaande figuren onder de jongere generatie van prozaïsten, en door tallozen in den lande worden zij gretig gelezen. Hun bijzondere kwaliteiten treden, naar wij meenen, ook hier weder in opmerkelijke mate naar voren. Dat de mogelijkheid zich heeft voorgedaan ‘Oerwoud’ op te nemen, de eerste publicatie van een zeer jeugdig schrijver, beschouwen wij als een voorrecht. Dit debuut behoeft geen nadere toelichting daar het, onzes inziens, voldoende voor zichzelf spreekt.

De novelle van Henriëtte van Eyk is reeds tevoren afgedrukt in een uitgave met charitatief doel. Zij wordt hier in ongeveer denzelfden vorm weergegeven. Degenen onder de lezers van het Geschenk, die nog ietwat vreemd of onwennig mochten staan tegenover poëzie - en verzen van jongeren zijn natuurlijk altijd nog minder gemeengoed dan meer traditioneele -, zullen in de bijdragen, hier bijeengebracht, wellicht toch iets naar hun smaak aantreffen en hun aanvankelijke aarzeling overwinnen. Doordat zoowel dicht als on dicht hier te vinden is, kan meer dan tevoren dit boek ‘elck wat wils’ zijn. Moge het dan opnieuw en onverminderd zijn schoone taak vervullen, onze eigen letteren te dienen en onze eigen boeken tot een begeerd bezit te maken.

EMMY VAN LOKHORST

VICTOR E. VAN VRIESLAND

Het lyrische moment

Sterk u mijn pen en trouwe bondgenote!
en span de koorden voor een nieuwe tent;
want wie beheerst het lyrische moment
dat niet met rijm en regel werd omsloten?

Er is een pijn die slechts de dichter kent:
de schoonste verzen worden niet geschreven,
het dierbaarst kind ontvangt te laat het leven;
dit is een waarheid waar men nooit aan went.

Men roept geen Muze op met kort bevel
en moet der goden gaven niet verachten:
een nietsnut wacht de Hades en de Hel.

Doch laat het blank papier niet weder wachten;
lang is de kunst, kort het moment en snel
veranderen de goden van gedachte.

Bertus Aaffes

Na oorlog

Ik weet niet, meisje, hoe je bent en waar,
ik kan je daarom zelf nooit laten weten
hoe ik je jongen, blond en achttien jaar,
vond in een berm, als had men hem vergeten.

Een donk're bloedvlek kleefde in zijn haar;
als daar die kleine wond niet had gezeten
dan waren jullie nu weer bij elkaar,
maar hij heeft eenzaam in het gras gebeten.

En ik bedenk hoe uit zijn jongensdromen,
juist toen hij meende: hier is geen gevaar,
één enk'le kogel hem heeft weggenomen.

Toen viel hij in eenzelfde berm als waar
zijn hand nog nimmer verder was gekomen
dan, schuchter, tot jouw kleine borstenpaar.

A. Marja

Sproken^{*)}

I.

De vader stierf, toen de moeder.
 Wat konden 't meisje en de jongen?
 De zoon zou nu werken moeten
 Als houthakker in de bosschen,
 De dochter werd ganzehoedster:
 Kou, regen, storm, hitte of donder,
 Zij zwierf langs vijvers en poelen
 In enkle verscheurde lompen,
 Geschopt, geslagen door boeren,
 Bespat met vuilnis en modder:
 't Meisje dat niemand wou zoenen.
 Haar broer vocht in 't bosch met wolven,
 Die werden woester en woester.

't Werd elke dag vroeger donker.
 De ganzen vonden geen voedsel.
 Dus werd het kind heengezonden
 Om rijshout in 't bosch te zoeken,
 Tot, schreiend van koude en honger,
 Zij 's avonds haar broer ontmoette.
 Hij had een hut opgetrokken,
 Daarin zag ze 't vuur al gloeien.
 Ze hoorde al 't vriendlijk geborrel,
 Ze merkte al de geur van koeken.
 'Hoe heb je me hier gevonden?'
 'Daar ginds in 't bosch was mijn moeder.
 Ik ben er niet voor geschrokken.
 Zij wees mij, langs diepe groeven,
 De weg door dit angstig donker'.

II.

Peter de kabouter
 Kon geen dag meer werken,
 Was er ziek van dat hij zoo'n mooi meisje zag:
 Lieflijk en verleidlijk
 Op haar bloote voetjes
 In haar zomersch kleedje, dun als 't fijnste rag.
 Duizend woeste zoenen,
 Drieste en dolle spelen
 Droomde de kabouter, of hij waakte of sliep,
 Tot hij zich bij maanlicht
 Waagde naar haar woning
 Waar hij haar in rust vond, ach hoe stil, hoe diep.
 Hij kon haar adem niet hooren,
 Hij keerde troosteloos weer:
 Een roos, nog in knop vervroren,
 Zoo lag ze onder 't maanlicht neer. -
 Kabouter Peter!
 Als de liefste niet meer leeft, waar dan wel heen,
 Kabouter Peter?
 Voor de heimlijkste aller kwalen:
 Vlammen die bij duister branden,
 Helpt geen reis naar verre landen,
 Hooge bergen, diepe dalen -
 't Wordt maar droevig doelloos dwalen;
 Wie alleen is, blijft alleen,
 Kabouter Peter!

Hendrik de Vries

Eindnoten:

- *) Al hebben deze 'Sproken' het karakter van Spaansche volksliederen, het zijn geen vertalingen. Wel is 'Kabouter Peter' gedicht op een Andaluzische melodie, moderne verbinding van 'Zambras' en 'Soleares' (twee zeer verschillende gitaansche dansen), en vooral geïnspireerd op de ontroerende stem van de blinde 'Niña de la Puebla' (Lolita Jiménez), die aldus haar 'Agüelo Curro' (grootvader C.) zingt. Mijn tekst heeft met het oorspronkelijke alleen de muzikale bouw gemeen; daardoor ook de plaats, die de eigenaam inneemt.

Walhalla

Als hing hij los in zijn banden,
 Zoo draagt hem zijn stoel: gewichtloos.
 Langs nevels die 't zicht versperren
 Kartelen grillige randen.
 Een trekking aan 't volgzaam handstuur.
 Nog woester steigring. Orkaandreunen
 En knalstorm zijn zang en weer-zang.
 Weg blikht hij, in zijdlings aanleunen. -
 Dan zwaait, boven wolk en sterren,
 De wereld: - steil-duistre standmuur
 Met lichthoos van oorlogsbranden -;
 Wordt grond, na grondlooze neergang.

Thans balt zich tot kathedraalbouw
 Waar wirwar van brons door adert
 - Grootscher, doodscher wijl dit nadert -
 Zwevend beeldwerk, vaalgrauw marmer.
 Tengre weefsels, blank gebladert.
 Zwart gewas woekert er onder.
 Wie peinst, nevens 't hemelsch wonder
 Dier schatten, uit Niets vergaderd,
 Over schaamler, armer landen
 Waar hij hoog en ver van voortvloog?
 Schroef en gas, in straffe donder
 Naar 't hart eener poortboog doelend,
 Breken driest en schielijk doortocht.
 Staalboren rukken en horten
 Tegen 't bukken der gewelven.
 Sluiers bedelven hen woelend.
 Een zweefdroom van kerk of moordkrocht!
 Zolders en zaalschoren storten.
 Dan is 't een reis door een oerwoud
 Waar 't machtig insect zwaar om-zoemt,
 Waar monsterlijk leeuwen grimmen,
 Dampdrift een onzekre vloer bouwt...

Ginds, door stormgaten beschenen,
 Star, als een grove kolom, doemt
 Een troon op door 't luchtruim. - Trekkende
 Vliegende wezens bezwermen
 Deze eenzame vorm, wijd-vlekkende
 Bij 't weenen, schreeuwen en kermen,
 Of een vloek hen henenbande
 Dwars door de doling der schimmen
 Met een roep van bloedschuld, schande.
 Zulk een troon zal geen beklimmen.
 Geweldenaars, woest, vermetel,
 Mogen de hemel doen schudden -
 Die hal bereidt hun geen zetel.
 Voortjachtend, snel als de kudden
 Wier schaduw speelt op gebroken
 Spiegels in schemer beneden,
 Zijn zij blind-gezweepte spoken
 Tot ook hun beeld is vergleden.
 Helder mag de morgen rooden -
 Deze woonstee treurt verlaten
 Sinds de goden redloos vloden.

Weldra draait hij, neergedragen
 Langs de stad, bij 't eerste dagen,
 Ziet met weezin 't land hem nooden...
 'Dat ik in zoo nauwe steeg leef!
 Doch wij minnen wat wij haten!' ...
 Reeds boven 't gedwar der straten
 Remt hij zijn vliegende wagen;
 Een smart als van helderzienden
 Verwart hem ginds bij zijn vrienden:
 Hij denkt aan volkrijke staten,
 Hij denkt aan de slaap der dooden
 En droomt van een troon die leeg bleef.

Hendrik de Vries

Daar viel een ster

De dood was nu wel zeer nabij,
het was maar drie, vier deuren ver,
daar viel en floot een zwarte ster,
een vuurvonk, en het was voorbij.

De ouders zagen zich verdwaasd
door pijn en sluimring overmand,
maar in zijn kinderledikant
zat baby-lief en zong verbaasd

en speelde met de rose schelp
van opoe's grijze hoofd gerukt:
Zij had nog nooit een bloem geplukt
die zóó van bloei was overstelpt.

Een zware bloei, de dood nabij,
het was maar drie, vier deuren ver,
daar viel en floot een zwarte ster,
een vuurvonk, en het was voorbij.

Gerard den Brabander

Muziek voor Potemkin

Op een avond in het jaar 1785 klopte een lakei aan de deur van den adjudant Radistsjef, die zijn kwartier had in een der bijgebouwen van het Taurische paleis, Potemkin's nieuwe woning, en betrad op het 'binnen' de kamer van den jongen officier. Eigenlijk was het al lang geen avond meer, maar nacht; de man in zijn stijve livrei met gepoederde pruik en machtige schoengespen droeg een vijfarmige kandelaber in de hand, die hij onzeker ophief - een teken, dat hij zelf hard naar rust verlangde. De adjudant, wakker geschoten uit de eerste jeugdige slaap, knipperde staarogend tegen de vijf lichtsterren, die de dienaar torste en hees zich moeizaam en geeuwend op, om het dek af te werpen en naar zijn kamerjas te grijpen.

- Nu, Gawrilij?

- U bent bij Zijne Doorluchtigheid bescheiden, mijnheer.

Radistsjef rekte zich voor de toilettafel en geeuwde weer.

- Een onmogelijk uur, Gawrilij, om een uniform aan te trekken.

De bediende zweeg. De adjudant liet de kamerjas aan de haak hangen en trok zijn nachtgewaad uit.

- Wil je me even helpen?

De man in livrei zette de kandelaber op de tafel neer en begon de uniform klaar te leggen. Hij reikte den adjudant het hemd met lubben en jabot,

de broek, het vest en de tuniek, hees hem daarna zwijgend in de laarzen. De adjudant geeuwde luidkeels en onwillig, de dienaar zuchtte alleen bij ieder gebaar. Eindelijk knoopte Gawrilij de pruik van den officier uit de stijve haarbuidel, poederde deze vluchtig, blies het stof van de uniformkraag en knikte.

De officier gespte de bandelier met de degen om, nam zijn steek van de muur en rekte zich nog één keer uit.

- Enige notie, mijn waarde, wat me staat te wachten?
- Geen enkele, mijnheer.

Radistsjef haalde de schouders op en daalde met den dienaar de trap van de galerij af. Zij staken een kleine binnenplaats over, waarvan de houten, gewitte zuilen vaag in het duister glansden, en hoorden reeds het gerucht van het klein gelag, dat zich in de vertrekken van den gunsteling afspeelde. - De dienaar antwoordde nog steeds niet op de herhaalde, mopperende opmerkingen van den adjudant over nachttijd en ontij en opende de glasdeuren, van waarachter het rumoer opsteeg. Door de marmeren gang viel het kristalachtig schijnsel van een lichtkroon, kleine geslepen glanzen op blinkende steen; Gawrilij liep met de omzichtige onhoorbaarheid van een geoefend lakei, Radistsjef's voetstap was militair, kortaf en korzelig. Het rumoer, dat eerst vormloos was, begon uiteen te vallen in afzonderlijke geluiden: lachen, flessenmuziek, de donkere

streek van een contrabas; - natuurlijk, de Zigeuners speelden desnoods twee etmalen achtereen, God wist, wat voor bovennatuurlijke krachten er in de canailles geplant waren, hij in elk geval had ze niet en moest zijn rantsoen slaap hebben, morde Radistsjef, maar niet meer hoorbaar. - Gawrilij liep vooruit, om hem aan te dienen, en Radistsjef bleef achter een nieuwe, dubbele glasdeur staan, die van binnen met een dun, kostbaar gordijn was bekleed, zodat alleen het licht en het geluid er door drongen, en de schimmen der naastbijzijnden er af en toe tegen bewogen.

Toen de lakei de deur opende, vielen licht en geluid in hun volle mate over den jongen officier, die, de hakken tegen elkaar, de steek in de gebogen linkerarm en de rechterhand nerveus gebald, om te kunnen salueren, gereed stond. Het eeuwige gezelschap, dacht Radistsjef met inwendige verachting; leeglopers en tafelschuimers, niet één man van behoorlijke adel er bij (hij zelf was van oude familie), toen hij een paar van de gedaanten herkende, die al niet meer onberispelijk gekleed, met losse jabots en een enkeling zelfs in hemdsmouwen zichtbaar werden. Hij hoorde de bedaarde, vormelijke stem van Gawrilij; vlak daarop kwam die van Potemkin.

- Hierheen met den jongen man! Hierheen!

Gawrilij verscheen weer in de glasdeur.

- Zijne Doorluchtigheid verwacht u.

Radistsjef trad binnen; weer de hakken, dit keer de

rechterhand stram bij het voorhoofd, terwijl hij naar Potemkin keek.

De gunsteling verhief zich half uit de diepe lederen zetel; zijn geweldig lichaam, de herculeschouders spanden het laken van zijn gewaad; de machtige hand maakte een welwillend gebaar. Toen Radistsjef in het rode, vlezige en verhitte gezicht keek, zag hij, dat het éne oog van den vorst even welwillend was als het handgebaar.

- Naderbij, jonge man, naderbij, zei Potemkin met zijn brommende borststem. En die stem plotseling verheffend tot het bijna een krijsen werd, schreeuwde hij, naar de zigeunerkapel gewend, die door had gespeeld:

- Stilte daar! Zo kan ik niet spreken!

Radistsjef keek onafgebroken naar het kolossale hoofd, dat nog kolossaler leek onder de slordig verschoven hoge pruik, terwijl een onwezenlijke stilte viel; hij hoorde, hoe iemand achter hem een wijnglas behoedzaam op tafel zette. - Weer draaide Potemkin het vlekkerige, brede gezicht naar hem toe; weer gloorde het éne oog, dit keer minder open, maar niet zonder minzaamheid.

- Alexander Petrowitsj, zei Potemkin langzaam, - als ik het wel heb... - Hij wachtte even en keek de kring rond. - Als ik het wel heb, bent u een muzikliefhebber... een kënner, naar men mij heeft verteld.

Radistsjef boog.

- Liefhebber is de beste betiteling, Uwe Doorluch-

tigheid, zei hij bescheiden; - om kenner te zijn, moet men meer meesters gehoord hebben dan ik en zelf waarschijnlijk beter spelen.

Potemkin keek opnieuw de kring rond, voor hij zijn eenogig gezicht weer naar den adjudant keerde.

- Ooit gehoord van graaf Morelli, adjudant?

Radistsjef zocht snel zijn geheugen af. Muziek... Morelli... Vervloekte nachttijd... Een man is niet fris om twee uur na middernacht...

- Het spijt mij, Uwe Doorluchtigheid. Ik ken de naam niet. Ik ben zo vrij, te vermoeden, dat hij iets met muziek heeft uit te staan?

Potemkin haalde zijn gouden snuifdoos te voorschijn, klakte een keer met de tong.

- Schrandere jonge man, ik heb het al gezegd, zei hij tegen de omstanders en lachte. Allen lachten, behalve Radistsjef, die inwendig gloeide en Gawrilij, die zachtjes op zijn benen schommelde van de slaap.

Potemkin hees zich uit de lederen zetel. Hij was een hoofd groter dan de niet kleine Radistsjef. Zijn onbehouwen, vlezig gezicht kwam als een rosse vlek naar dat van den adjudant toe. Zijn hand ging naar de jabot van den officier en gaf er een paar rukjes aan.

- Alexander Petrowitsj, zei hij, - ik heb u uitgezocht voor een bijzondere missie...

- Hij sloot en opende snel zijn ene oog. - U... als muziekkenner, begrijpt u?

Weer keek hij naar de gasten; Radistsjef hief de ogen niet van Potemkin af.

- Luister, jonge man, zei Potemkin langzaam; - ook ik ben liefhebber van goede muziek... Ik heb een zwak voor muzikanten... tegenwoordig... voor violisten, om het nog nauwkeuriger te zeggen...

Radistsjef knipperde niet met de ogen onder de blik van den gunsteling, die hem nu gemengd scheen uit goedmoedigheid, doortraptheid en spot tegelijk; een gevreesde blik.

- En wat graaf Morelli betreft..., begon Potemkin, na een kort zwijgen, - wat graaf Morelli betreft, men heeft mij verteld, dat hij de beste vioolvirtuoos van Europa moet zijn. U, mijn waarde adjudant, ontvangt hierbij van mij opdracht, Morelli niet slechts voor mij te engageren, maar hem ook hierheen te brengen.

Radistsjef boog.

- Het zal mij een eer zijn, Uwe Doorluchtigheid, al neem ik de vrijheid, mijn verwondering uit te spreken over het feit, dat ik niet geweten heb, dat een violist van een dergelijke reputatie ons Petersburg met een bezoek had vereerd.-

Achter hem schoot iemand in de lach. Radistsjef kleurde en beet de tanden opeen, de ogen op Potemkin. De vorst keek hem even schuins aan, nam een prise, niesde en zei toen kortaf:

- Hij is niet in Petersburg. Hij is zelfs niet in Rusland. Hij woont in Florence.-

Het gelach, het onzichtbaar gelach van de tafelschuimers, herhaalde zich. Nu lachten er zeker

zes of zeven. Ze mekkerden eerst ingehouden, daarna luider, het mekkeren werd huilen en grommen; zo scheen het althans Radistsjef. De woede en verbouwereerdheid hadden hem wakker gemaakt, het lachen verdreef de laatste restjes van slaperigheid. Maar hij keek Potemkin aan. Potemkin keek hem aan, het hoofd weer schuins, het éne oog vol loensend leedvermaak. Plotseling lachte ook hij. Hij lachte met alle klinkers van het alfabet, het ha-ha-ha werd hè-hè-hè en doorliep vervolgens het volledig register van menselijke klanken; het eindigde ook even onverhoeds als het was begonnen. - Radistsjef stond onbeweeglijk onder de cascade van boerse, genadeloze vrolijkheid.

Potemkin veegde zich met de zijden mouw van zijn hemd langs mond en oog; zijn log, machtig bovenlichaam schokte nog, terwijl de lach al uit zijn gezicht was vervlogen. Hij stak een hand naar Radistsjef uit, trok die terug, toen ze bijna de borst van den jongen man had bereikt, en liet ze daar, met de wijsvinger vooruitgestrekt, zweven.

- Florence, zei ik... Juist. Het schijnt een stad in een land, dat Italië heet... (Het Polyphemus oog glinsterde nu werkelijk boosaardig; het zocht in de trekken van den officier naar iets, dat op verachting of laatdunkendheid leek; maar Radistsjef's discipline was onberispelijk; nee, hij zou er niet in lopen, ook al wendde de gunsteling van de Tsarina weer het soort barbaarsheid voor, dat hij nu net niet bezat.)... Juist. Dus: graaf Morelli. Vergeet

die naam niet. Schrijf ze op. Neem goede paarden, neem de beste. U bent benoemd tot koerier, tot gevolmachtigd koerier. U gaat naar dat vreemde land... Italië was het, niet waar?... en engageert Morelli.-

Hij glimlachte, draaide zich langzaam op de hakken om, alsof hij uitgesproken had, maar keerde zich toen bliksemsnel naar Radistsjef, om te zien, hoe die keek, - het gezicht vlak voor dat van den adjudant, zodat deze in een damp van wijn, zweet en reukwater werd gehuld; en met dezelfde hoge, krijsende stem, waarmee hij daareven de Zigeuners had laten zwijgen, barstte Potemkin nog een keer uit:

- Nu meteen! Begrepen! Op staande voet! Over een kwartier moet u vertrokken zijn! IJlpaarden! De volmacht schrijf ik... eigenhandig! Florence! Succes wens ik u niet! Zonder succes kan men geen adjudant van Potemkin zijn! Rechtsomkeert! Uitgerukt... mars!

- Vervloekte Haroen-al-Rasjid, dacht Radistsjef, toen hij de trap van de galerij oprende, om snel wat linnengoed in een valies te smijten en zijn pels te halen. - Omdat hij vijf jaar tegen Katharina heeft mogen flemen...? Maar dat maakt van Petersburg nog geen Bagdad... De hengst! Heeft hij mij nu werkelijk uitgezocht, omdat ik verstand heb van muziek, of alleen, omdat hij een plebejer is en ik van oude adel? Ja, het leven moet voor hem een sprookje zijn... Hij steekt zijn knuist op en er

gebeurt een wonder... Florence... Morelli! - En hij kreunde de laatste woorden.

Plotseling herinnerde hij zich een voorval, dat een weinig leek op wat hem nu overkwam. Het was in de Turkse oorlog geweest, nu tien jaar geleden; Radistsjef had het uit betrouwbare bron. Potemkin's ongelooflijke carrière was net begonnen; alles, wat hij ondernam, slaagde; brutaal en schrand, bezeten door zijn woeste dadendrang, klom hij met de snelheid van een komeet, die de banen van alle sterren snijdt en doorkruist. En ook toen was zijn karakter al niet anders geweest: grillig, zwaarmoedig en despotisch had hij zich veroorloofd, wat niemand anders dan een Peter de Grote zich zou hebben durven veroorloven. Ook toen had hij eens midden in de nacht een adjudant laten wekken... was het Spetsjinskij niet geweest, die nu in Moskou zat? De man had verlof, maar hij had zich natuurlijk gehaast, om in vliegende rit naar Potemkin's legerkamp te vertrekken, onzeker, of hem ongenade of een onvermoed geluk stond te wachten. Hij reed twee dagen en nachten en kwam bij Potemkin aan. Men meldt hem; Potemkin beveelt hem, onmiddellijk te verschijnen. De adjudant betreedt bevend de tent en vindt er Potemkin, die een kerkelijke kalender in de hand houdt. Potemkin: 'Jij bent adjudant zo en zo, broeder?' De adjudant: 'Om u te dienen, Uwe Doorluchtigheid.' - 'Is het waar, dat jij de heiligenkalender van buiten kent?' - 'Men zegt het.' - Potemkin bladert in de ka-

lender: ‘Nu, welken heilige herdenken wij dan op de 18e Mei?’ - ‘Den martelaar Fjedot, Uwe Doorluchtigheid.’ - ‘Dat klopt. En op 29 September?’ - ‘Den rechtvaardigen Cyriacus.’ - ‘Klopt. En op 5 Februari?’ - ‘De martelares Agafja.’ Potemkin slaat de kalender dicht. ‘Goed zo; nu, vooruit, ga maar weer naar huis...’*)

Aan het voorval met Spetsjinskij dacht Radistsjef, terwijl hij voor zijn linnenkast stond en inderhaast hemden en nachtgewaden, kousen en een fles Keuls water in zijn valies propte. Hij dacht aan het hysterische, vertrokken gezicht van den Hercules, die tegen hem gekrijst had, dat een man zonder succes geen adjudant van Potemkin zijn kon. - Een gevoel van hulpeloosheid en zwaarte beving hem, een oogwenk zwaaide hij op zijn benen, zag hij in de wandspiegel zijn trekken, jong en krampachtig door de belediging, de tucht en de verbazing van het onderhoud met den almachtige. Het was, als staarde hij in het gezicht van een beminden broer; weke deernis en medelijden met dien man in het weerkaatsend glas rezen in hem. Hij rukte zich los van het spiegelbeeld, greep zijn pels van de muur en daalde haastig af naar de binnenplaats met de houten zuilen. Onder deze gaanderij wachtte Gawrilij met een lantaarn; in het walmend schijnsel zag Radistsjef een met vier paarden bespannen slede staan (het was Maart, en de wegen lagen nog vol bevrozen sneeuw);

*) Medegedeeld door P o e s j k i n in zijn ‘Table talks’ (1830-'36).

de koetsier zat, ruig en roerloos, op de lage bok, het vaantje van de zweep woei traag heen en weer boven zijn hoofd. De lakei naderde klappertandend in zijn lichte mantel, nam Radistsjef het valies af en zette het in de slee. Vervolgens reikte hij den adjudant een verzegeld couvert - de volmacht; toen trad hij met een diepe buiging achterwaarts. Radistsjef zocht met zijn blikken die van een mens, maar de lakei hield het hoofd hardnekkig voorover gebogen. De jonge officier haalde de schouders op, nestelde zich onder de kap van de slee, wikkelde zich in zijn pels, trok het voetendek over en riep: 'In Gods naam!' Onmiddellijk kwam er beweging in den koetsier, en het voertuig schoot, met zekere hand gemend, over de hof naar de buitenpoort. Terwijl Radistsjef langs de sierlijke grijze gevel reed, zag hij nog een schim van verlichte ramen, vernam hij zwak de contrabas der Zigeuners. Hij mompelde een verwensing en sloot de ogen. Toen de slede de grote straatweg naar het zuiden had bereikt, sliep hij vast.

Dank zij de volmacht met de allesbeheersende naam, zag de adjudant Alexander Petrowitsj Radistsjef kans, om in vijf etmalen de grens van het Russische rijk te halen; maar ook de credietbrieven voor de bankiers in Wenen en Milaan, die hij bij het document vond, verschaften hem buiten de grenzen van zijn vaderland de beste paarden en postiljons, en in het begin van de Aprilmaand, in een nog wat

stugge, maar voor Russische zintuigen al behagelijke lente, bereikte hij de stad Florence, waar graaf Morelli woonde.-

Radistsjef was, naarmate de reis vorderde, en hij van het ene poststation naar het andere ijde, steden en gouvernementen doorjoeg, de gehele opdracht gaan beschouwen met de ogen der jeugd: als een glorieus avontuur. Hij twijfelde er geen oogwenk meer aan, of de uitheemse glans van zijn verzoek, de vermaardheid van de eclatante naam van Potemkin, die natuurlijk in heel Europa bekend was, zouden hem niet alleen de deur van den nobelen virtuoos openen, maar dezen ook met geestdrift gehoor doen geven aan het verzoek van Katharina's voormaligen minnaar, thans de gevierdste soldaat en machtigste hoveling in het Moscovitische rijk. Ja, Radistsjef zag ook Potemkin zelf met nieuwe ogen, naarmate hij verder van hem wegreisde: alsof de afstand hem diens militair genie en stormachtige successen pas naar waarde deed schatten... Haroen-al-Rasjid.... waarom niet? dacht de jonge adjudant. Moeten wij ons soms voor hem schamen, omdat hij uit de onderste lagen is opgeklimmen? Heeft hij de Russische wapens niet vreeswekkend gemaakt voor het aangezicht der volkeren? Frederik van Pruisen vleit ons, de Tartarenkhans in de Krim sidderen, want hun heerschappij loopt ten einde, de sultan te Constantinopel tracht tevergeefs zijn angst voor onze regimenten te verbergen. Wie anders dan Potemkin heeft het hun aangedaan? Moedertje

Katharina was niet dom, toen zij hem uit de menigte naar voren haalde... En een alledaagse Italiaanse graaf - ook al heet hij dan Europa's beste vioolvirtuoos (wat daarvan aan is, moet ik trouwens nog horen) - zal zeker niet bestand zijn tegen de sprookjesachtige vleierij, die in het verzoek van Gregorij Alexandrowitsj Potemkin ligt opgesloten...

Maar Radistsjef's berekeningen faalden.

Inderdaad had Morelli hem ontvangen - verwonderd, niet geheel begrijpend, maar met de kalme en volmaakte hoffelijkheid van een werelds man. Hij had bescheiden geglimlacht, toen Radistsjef hem sprak van de faam, die zijn spel zelfs tot aan de boorden der koude Nawa was voorgegaan. - Maar de Italiaanse edelman stond een weinig bleek en trillend op, toen de adjudant van Potemkin hem na deze inleiding zonder veel omwegen verzocht, zijn koffers te pakken en zich per kerende post met hem naar Rusland terug te begeven, om voor den Doorluchtige te spelen.

- Mijnheer, had hij in rollend Frans gezegd, - ik begrijp, dat u niet anders bent dan een werktuig en zich moet kwijten van de opdrachten, die men u geeft. Maar zeg aan uw meester, dat hij zich vergist, als hij ook maar één ogenblik denkt, dat ik mij zou willen lenen, voor zijn plezier de rol van muzikalen hansworst te spelen... Zeker! Ik heb de muziek lief, en ik vlei me, dat ik de meeste virtuozen overtreff... Maar nooit zal een graaf Morelli het in zijn hoofd halen, toe te geven aan de grillen en

invallen van een despoot, die zich achter een keizerlijke troon heeft weten te dringen. Uw Potemkin, mijnheer, kan naar den duivel lopen! U mijnheer, kimt hem daarbij vergezellen! Adieu!-

Diep verslagen liet Radistsjef zich door een dienaar naar buiten geleiden; hij hoorde achter zich het smeedijzeren loofwerkhek dichtknensen en op slot gedraaid worden; hij keek nog een keer om naar het palazzo Morelli, dat met zijn brokkelig rose gesteente en schaduwnissen onverbiddelijk en ontoegankelijk was geworden. Hij liep de stad in, volgde gedachteloos de mensenstroom, over bruggen met winkel-arcaden, wier geuren en waren en goudsmids-uitstallingen hem zouden hebben verrukt om hun uitheemsheid, als hij niet een machtig, wreed, rood en loensend gezicht voor zich had gezien, dat de mond nurks vertrok: ‘Wat...? Geen Morelli?’ Geen Morelli! Radistsjef liep zich doodmoe; hij droeg zijn klokkende officiersmantel, die in deze lente-avond al volmaakt overbodig was; hij bemerkte niet, dat slenteraars keken en lachten. Hij torste meer nog dan de zware dracht van zijn stand, de angst voor een terugkeer zonder virtuoos. Hij was beurtelings woedend op den kalen Italiaansen graaf in zijn versleten paleis met versleten meubelen en versleten riddergevoelens en op het fatale lot, dat hem tot adjudant van den bekwaamsten, maar ook grilligsten en verwendsten man van Rusland gemaakt had... Zo, zichzelf en zijn lastgever vloekend, verzeilde hij in een van de voorsteden - hij wist

niet, hoe het hier heette -, die tegen een blauwende heuvel opglooid. Het was laat; een avondlicht, zoals Radistsjef dat nooit had gezien, schemerde doorzilverd en mild tegen de korreligblanke gevels en op de krijtzandsteen der straten; voor het eerst zag hij, hoe schoon de stad was. En meteen voelde hij zijn diepe vermoeidheid, de last en druk van zijn kleren, de dorst van zijn gehemelte. Hij zag, onder een loveren afdak, dat met ruwgehakte treden naar de rivier daalde, een soort half-landelijke herberg, en hij besloot, voor deze éne avond alle vertwijfeling en mismoedigheid over boord te werpen, zich te vergewissen van de geroemde smaak der Italiaanse landwijn en te zien, hoe de nacht over de stad en het water zonk.

Hij zat nog niet lang onder de warande en koelde zijn dorst en afmatting, of uit een der naastbijgelegen loggia's klonk vioolmuziek. Nu was Radistsjef niet alleen een liefhebber, maar ook een werkelijk kenner van muziek, trots zijn bescheiden opmerking tegenover Potemkin. De muziek streek langs zijn vermoeide, pas ontspannen zenuwen, tot hij een bijna lichamenlijk scherp genot onderging; hij sloot de ogen en de muziek tekende door het donkerpaars en rode duister van deze vrijwillige blindheid een vuurwerk van edele, suizende lijnen en zachtvergloeiende lichtbollen. Het vioolspel duurde lang, maar Radistsjef kon er niet genoeg van krijgen. Zijn hand lag doodstil naast het glas met wijn; hij wilde geen lichaamsdeel verroeren, om de

gewaarwordingen, die zijn gehoor en droom-gezicht doordrongen, niet te verstoren.
 - Toen het spelen ophield, was het kil geworden. De stad was een flauwglooiende berg van lichtjes, het water stuwde zwart langs de herbergtuin. Radistsjef leegde zijn glas, hulde zich in de mantel en verliet de warande.

- Hij wist weer, waar en wie hij was.

Hij had een pas of twintig gemaakt, toen hij bleef staan. Muziek voor Potemkin! Het bloed steeg hem bijna met een schok naar het gezicht. Hij wendde zich inderijl om, keerde terug naar het wijnhuis, vroeg in stotterend en geestdriftig Frans, waar de virtuoos woonde, die daareven gespeeld had. Men duidde het hem aan; vrijwel hardlopend bereikte hij de loggia, die men hem gewezen had. - Hij sloeg ongeduldig met het gevest van zijn degen tegen de al gesloten deur, en hamerde zo lang, tot de deur werd opengerukt en een kleine, dikke vrouw met een gevlekt voorschoot in het licht van een ganglamp opdook. Radistsjef duwde haar op zij en betrad het koude, betegelde voorhuis.

- Skripatsj! zei hij heftig; en toen, zijn onstuimigheid en onwillekeurig Russisch herstellend, voegde hij er aan toe: - Waar is hij, de virtuoso, il maestro? Hier werd op een viool gespeeld...!

De vrouw droogde haar handen langzaam aan de voorschoot af.

- Mijn zoon, zei ze, nadat ze zich vergewist had, dat Radistsjef niet van de politie was, maar een vreemdeling scheen te zijn.

Radistsjef maakte snelle, ongeduldige gebaren: breng hem hier! Hij verhaspelde zich in zijn Frans en Italiaans; de vrouw keek hem aan met haar bruine, stralende ogen, zij glimlachte vol rustige meerderheid. Daarop verdween zij; hij hoorde haar voetstap sloffen in huis, haar stem, die een naam riep: Battista!-

Enkele minuten later kwam de jonge man. Hij was losjes gekleed, onder zijn bontgebloemd vest stond het hemd open. Daar waren de lange, slanke vingers, die de muziek hadden gespeeld, welke Radistsjef in de herbergtuin had betoverd. Battista's haar was lang en niet gepoederd; hij had de grote, donkere mond en de helle, bezonnen blik van de dikke vrouw. Radistsjef wist niet, wat hij het eerst en laatst moest zeggen, toen de jongen hem in vragende houding naderde. Hij wierp alle woorden - Petersburg, vioolspel, Potemkin - dooreen, wiste zich het zweet van het voorhoofd, begon opnieuw te spreken, tastte in de zak, hield zijn geborduurde beurs met goudstukken omhoog, wees met de vinger in de richting, die hij voor het noorden hield, en lachte eindelijk om zichzelf.

Het duurde lange tijd, voor hij den jongen man en zijn moeder - die geen Frans verstonden - had duidelijk gemaakt, wat er van hem werd gevraagd. Doch toen zij het hadden begrepen, verwonderde Radistsjef zich: Battista en zijn moeder spraken korte tijd fluisterend met elkaar, niet overhaast, niet opgewonden, in 't geheel niet als de heetbloedige

schepselen Gods, die Radistsjef in hen als Italianen meende te moeten zien; eerder met koel overleg en zakelijk wikken. - Daarna zag hij den jongen man weer naar binnen gaan; de moeder volgde. Radistsjef liep in het voorhuis op en neer; zijn hart klopte luid, maar het leek hem, alsof hij ponden lichter was geworden. - Eindelijk verscheen de jongen weer; hij droeg hoed en mantel; onder zijn ene arm had hij de vioolkist, onder de andere een valies.

- Eccomi, zei hij. - Laten we gaan...

Onderweg, tussen Florence en Wenen, Brünn en Krakau, Wilna en Petersburg, deed Radistsjef niet anders, dan den jongen, helderogigen man de rol inprenten, die hij zou moeten spelen. Battista glimlachte rustig, alsof niet hij, maar Radistsjef de jongste en onervarenste van hen beiden was en knikte elke keer, dat hij het had begrepen. - Radistsjef kocht in Wenen hemden met kant voor hem, elders onderweg ringen, een halsketting, in Polen een fluwelen mantel; het had er volkomen de schijn van, alsof de virtuoze aristocraat in vliegende haast met hem mee was gegaan, zo zonderling en onsamenhangend was zijn bagage.

Radistsjef twijfelde niet, of de list van zijn wanhoop zou gelukken. Een Italiaan was een Italiaan, of hij nu Battista Palmieri of graaf Morelli heette. De jonge violist, die blijkbaar tot nog toe zijn brood met het bouwen van muziekinstrumenten had ver-

diend, bezat zoveel kalme waardigheid en gratie, dat Radistsjef er zeker van was, dat Potemkin geen ogenblik kon vermoeden, dat hij niet met een echten graaf, maar slechts met een handwerker te doen had, ook al was dit handwerk dan van een eigen adeldom, zoals Radistsjef, die toch een edelman in hart en nieren was, eerlijkheidshalve moest vaststellen... Ondanks zijn zekerheid kon hij het onwillekeurig verhevigde bonzen van zijn hart niet bedwingen, toen hij en Battista - hij had zich overigens geheel afgewend om den jongen virtuoos met Battista aan te spreken, en noemde hem na Pskof niet anders dan 'graaf' en 'excellentie', om zelf rolvast te zijn, wanneer hij aankwam - de lichte paleizen van Petersburg zagen opdoemen, en het nog slechts enkele uren zou duren, dat zij de binnenhof van het Taurische paleis zouden oprijden. Battista zat met een goedmoedige en bevallige nieuwsgierigheid naast hem in de speciale postkoets, die de slee had vervangen, en liet de ogen over het uitgestrekte, hem zo vreemde landschap met boerenhutten, marktstadjes en berkenbosjes weiden. Radistsjef beet zich van ongeduld op de nagels en spoorde den koetsier tot het uiterste aan.-

Toen zij eindelijk binnenreden, viel de schemering. Het luide schreeuwen van den koetsier, die de binnenplaats opreed, het getinkel der paardenschellen, de davering van het voertuig binnen de wanden deden van alle kanten lakeien toesnellen.

- Radistsjef verkeerde in het duizelig gevoel tussen

laatste twijfel en eerste zelfgenoegzaamheid, toen hij Gawrilij opmerkte, die hem sterker dan al het andere herinnerde aan de zonderlinge Maartnacht en het klein gelag, waarop Potemkin de opdracht gegeven had, Morelli te laten halen. - Hij maakte een uitnodigende handbeweging tegen den jongen Battista en liet hem uitstappen. De lakeien drongen samen om de koets, de een hielp de inzittenden bij het uitstappen, een tweede en derde grepen bagage en vioolkist, een vierde ging haastig naar binnen. Stemmen, lachend en verwonderd, klonken onder de witte zuilengaanderij. Radistsjef trok zijn uniform terecht en haalde diep adem, toen het stil werd. Lange, dreunende schreden kwamen naar buiten. De koetsier stond eensklaps star en rechtop naast zijn paard; de lakeien versteenden in hun opgewekte haast. Ook Radistsjef herkende de naderende voetstappen, en nam de militaire houding aan. Alleen Battista bleef losjes staan en keek van den een naar den ander; hij hield de armen op de rug en wiegde zich licht op de tenen en de bal van de voet. Radistsjef kon een stille eerbied niet onderdrukken; de knaap had inderdaad de allure's van een onafhankelijk, nobel geboren man.

Potemkin kwam naar buiten, gekleed in zijn donkerblauwe generaalsuniform en hoge laarzen, één ster op de gigantenborst; de briljant in het hart van de ster flakkerde onder de galerij. De gunsteling zag er vorstelijker en indrukwekkender uit dan ooit, indrukwekkender zelfs dan Radistsjef hem zich had

voorgesteld bij de naderende stap; toen hij tussen de lakeien doorschreed, kregen deze naast hem iets dwergachtigs en onbeduidends. Radistsjef bemerkte, hoe samengesteld zijn gevoelens jegens Potemkin waren: bewondering, ontzag, minachting, vrees, een soort jongensachtige trots tegenover den buitenlander; maar de grondtoon van alles was toch de bewondering. - Potemkin bleef, de open ruimte betredend, een tel staan; de wenkbrauw van zijn éne oog ging opwaarts, een langzame lach kwam om de sensuële mond; daarna liep hij met wijd uitgebreide armen op Battista toe, die met opmerkelijke speurzinnigheid te voelen, dat hij hier niet tegenover een of anderen majordomo, maar tegenover Ruslands grootsten man in persoon stond, en een lichte neiging met het loekig hoofd maakte. Potemkin sloot hem in zijn armen als een kind en kustte hem met klappende lippen.

- Welkom, excellentie, in Petersburg! zei hij, daarop terugtreidend, en den ander scherper beziend. En zonder overgang vloekte hij er achter aan: Voor den duivel, u bent jong!

Het was de vraag, of de violist het Frans van Potemkin verstond: in elk geval boog hij nog eens, met dezelfde zwier, die bijna Radistsjef's naijver wekte. Potemkin wendde zich tot de lakeien; hij sprak weer Russisch:

- Vooruit, vooruit! Sta niet als houten heiligenbeelden te koekeloeren! Breng de bagage van den graaf naar zijn kamer! Maak een bad gereed! Leg

schone kleren klaar...! Halt, stommeling! krijste hij tegen Gawrilij, die de vioolkist had genomen; - ik draag die viool!-

Radistsjef volhardde nog steeds in zijn militaire stramheid. Potemkin echter keek naar hem niet om. Hij sloeg de vrije arm om de schouder van den Italiaan en trok hem mee naar binnen. De lakeien volgden. De postkoets reed naar de stal. Radistsjef beet zich op de lippen en ging met trage passen naar zijn eigen verblijf. Hij wierp zich gekleed op het veldbed en viel in een zware, droomdoorspookte slaap.

Het duurde een dag of drie, voor Alexander Petrowitsj Radistsjef iets van Potemkin vernam. In diezelfde tijd ontmoette hij Battista éénmaal in het paleis; maar de violist was vergezeld van een kamerdienaar en zo kon de adjudant niet anders doen, dan hem met een buiging voorbij laten gaan. De Italiaan glimlachte op zijn rustige, waardige wijze en vervolgde zijn weg, alsof hij jaren in deze omgeving had verkeerd. Radistsjef was verbaasd en tegelijk meer dan voldaan over zijn onverwachte vangst. Des avonds hoorde hij vioolspel uit de vertrekken van Potemkin - hetzelfde doordringende, zachte en gloeiende vuurwerk van klank, dat hem aan de oever van de Arno had opgetogen. Na elke voordracht van Battista volgde handgeklap en 'bravo'-geroep; kristal klonk vaag en luchtig; blijkbaar waren de vorst en zijn gasten al even verrukt van het spel als Radistsjef zelf was geweest.-

De dienst was vervelend en de jonge adjudant sliep des middags in de wacht af en toe in. Bij een van die gelegenheden werd hij weer door Gawrilij gewekt: hij had opnieuw bij den Doorluchtige te verschijnen. Radistsjef bracht snel zijn uniform in orde. Eindelijk...! Hij volgde den lakei met zelfbewuste, luide stap naar de werkkamer van den gunsteling.

Potemkin droeg weer de generaalsuniform, zonder epauletten of koorden, zelfs zonder de ster met de briljant. - Hij hief het hoofd op van de papieren, die over de notenhouten, elegante secretaire verspreid lagen, waarachter hij gezeten was als een te groot geworden kind aan zijn speeltafel. Radistsjef verwachtte de oude, glorende welwillendheid in het Polyphemusoog; maar gezicht noch blik van Potemkin drukten iets uit.

Na enkele ogenblikken naar Radistsjef te hebben gekeken, voltooide Potemkin de brief, waaraan hij schreef, smet de ivoren penhouder neer, rekte zich zodat de uniform zachtjes kraakte en stond op. Hij liep traag op Radistsjef toe, die weer in onveranderlijk militaire houding volhardde.

- Radistsjef, Alexander Petrowitsj, zei de gunsteling langzaam; - buitengewoon gevolmachtigd koerier van den vorst van Taurië... Juist.-

Hij liep een keer om Radistsjef heen en streek zich langs de vlezige gespierde wang.

- Zjalko, zei hij, nog steeds op dezelfde, onpeilbare toon. - Jammer!-

Radistsjef verroerde zich niet. Maar als onder uit zijn lichaam steeg een verborgen, nog vormloos gevoel van verontrustheid. Potemkin kauwde een oogwenk op de onderlip en zuchtte.

- Een schrandere jonge man, zei hij weer, en de val van zijn stem had het voorlopige, kleurloze, dat Radistsjef zozeer begon te verwarren, nog steeds niet afgelegd. - Een schrandere jonge man... jammer!

Hij stak de hand in de zijzak van de generaalsjas en diepte er zijn snuifdoos uit op. Hij propte zijn behaarde, wijdgeveleugelde neusgaten vol met de fijne rappé en niesde bedachtzaam en behaaglijk.

Daarna wendde hij zich met een ruk naar Radistsjef:

- Hoe zei u ook, dat graaf Morelli heette? Ik bedoel: de vóórnaam?

Radistsjef verstrakte.

- Battista, Uwe Doorluchtigheid.

Potemkin trommelde op het deksel van de snuifdoos, die hij in de hand had gehouden.

- Battista... hum. - Hij niesde weer een keer, zwak, voor het laatst. - Bent u daar zeker van, adjudant?

- Volkomen zeker, Uwe Doorluchtigheid, zei Radistsjef. De verontrustheid zat nu als een beweeglijk, levend ding in hem. Hier haperde iets. Potemkin trok de bovenlip op, in het éne oog vonkte boosaardigheid.

- Battista Morelli... Zonderling. Ik had u toch

gezegd, om voor mij graaf Giacomo Morelli uit Florence te halen?

Radistsjef's keel zwol, toen hij wilde antwoorden. Hij trachtte het brok weg te slikken. Hij stond onbeweeglijk tegenover den onbeweeglijken Potemkin. Zij namen elkaar op; de gunsteling vanuit zijn genadeloos lichamelijk overwicht, Radistsjef met de wanhoop van iemand, die bezig is in de val te lopen.

- Uwe Doorluchtigheid, - zei hij eindelijk, moeizaam, - ik ben zo vrij, op te merken, dat mij geen vóórnaam is genoemd...

Potemkin schudde het hoofd.

- T-t-t-t, zei hij; - dat was inderdaad vergeetachtig van me... Een fout. Ik geloof, dat ik oud word...

Hij wierp het hoofd in de nek, het cyclopenoog flikkerde wild. Toen schoot het kolossale hoofd naar voren, zodat Radistsjef een pas achterwaarts deinsde, trots al zijn voornemens om zich te beheersen.

- Wie gaf u het recht, - donderde Potemkin's stem over hem, alsof hij voor tien regimenten stond, - wie gaf u het recht, mij te bedriegen, ook al was ik vergeetachtig? Voor wien houdt u mij? Ik gaf u opdracht, om graaf Morelli uit Florence te halen en u komt terug met een jongen man, die Battista Palmieri heet, zoals hij mij eergisteren bekende, toen ik broederschap met hem dronk...! Zijn stem daalde, een glimlach, een nurkse vertedering lichtte even over Potemkin's trekken.

- Overigens is hij een groot kunstenaar, de jonge man, zei hij, als nadenkelijk; - een groot violist, en het zou mij spijten, als ik hem niet had leren kennen... Zo beminnelijk en zulk een levenszwier... wij Russen kennen zo iets niet...

Een schemering van hoop gloorde door het donkere vernietigende gevoel, dat Radistsjef bij de eerste uitbarsting had bevangen.

- Het verheugt mij, Uwe Doorluchtigheid -, begon hij. Maar Potemkin Het hem niet uitspreken.

- Bek houden! krijste de Taurische vorst. - U kent de eenvoudigste voorschriften van de krijgstucht niet! U veroorlooft zich te spreken, voor ik het u beveel! U veroorlooft zich, mijn opdrachten averechts uit te voeren! U denkt mij om de tuin te kunnen leiden! Niemand kan Potemkin om de tuin leiden! Een adjudant van de derde rang...! U weet, mijnheer, wat dit betekent: de krijgsraad! Dat betekent - Siberië! - Uit mijn ogen! Houd u op uw kamer gereed, tot men u komt halen!

De schelle, snijdende woorden van Potemkin herhaalden zich onafgebroken in Radistsjef's hoofd, terwijl hij op zijn kamer zat en wachtte, zoals hem was bevolen, uren en uren aaneen.

Grauw Aprillicht kroop langs de ruiten, vervaagde, werd schemering. De adjudant zat daar, koud tot in de vingertoppen. Klokken luidden en wagens reden, ergens, buiten.

Wanneer zouden de soldaten komen om hem weg te voeren?

Hij hief het hoofd, toen er schreden op de gaanderij hoorbaar werden.

Laarzen. Een machtige, onmiskenbare tred.

Radistsjef huiverde en stond op, de hakken tegen elkaar.

Potemkin kwam langzaam binnen. Hij moest zich bukken onder de deur. In de duisternis was hij een levende, haast angstaanjagende schim, geladen met een kracht, zoals geen schim die heeft.

- Radistsjef? vroeg hij zacht en tastend.

Radistsjef verbaasde zich over de lankmoedigheid van die stem.

- Om u te dienen, Uwe Doorluchtigheid, zei hij. Potemkin lachte brommend, goedkeurend.

- Broedertje, zei hij, - ik heb het niet zo gemeend, deze middag. Ik ben te hard geweest... Vergeef me. Ten slotte is Battista Palmieri een bijzonder virtuoos, en je hebt me een dienst bewezen, door hem hierheen te brengen... Ik heb je Siberië beloofd. Ik trek mijn woorden in. Siberië is al te erg... ik wil genadig zijn: - je bent veroordeeld tot de galg.

THEUN DE VRIES

Wat heeft...

Wat heeft mij aangeklaagd?
 Een blik uit grijze oogen,
 Een stem, die niet meer vraagt,
 Handen niet meer bewogen.

Wat heeft mij uitgedaagd?
 Schaduwen, die bedrogen,
 Een God, die wonden draagt,
 Verijdelde mededoogen.

En wat heeft mij verlaagd?
 Verterend onvermogen,
 Een storm te snel vertraagd,
 Een voortgezette logen.

H.W.J.M. Keuls

De zwanen

Languit in het lauwe water
 lag ik als een vrouw tevreden.
 Waar zoo net mijn voeten waren
 zag ik hoe twee zwanen gleden
 met de halzen naar beneden,
 stijf en wit en maagdelijk.

Voor de deur hoord' ik mijn dochter
 smeeken: mag ik binnenkomen?
 - Stoor de zwanen niet, die droomen -
 Maar zij zag ze, net als ik.

Ed. Hoornik

Columbus

I

De dagen gaan uit u verloren,
de nachten laten u alleen.
Gij kunt geen wisseling behooren,
dan die van steen in steen.

Zijn het seizoenen als te voren?
Uw schijngestalten om mij heen,
houden mij in den ban bezworen
van een bestaan, dat ik niet ken.

II

Om de zielsverrassing te hervinden,
die het bloed van u bewaart,
sinds gij keerde in het hart der dingen,
ga ik naakt;

kan ik u alleen herkennen
in de kern van zon en zaad;
moet ik mij aan donker wennen,
dat geen licht meer overlaat.

Om de tegengolfslag op te wekken
van uw dood,
stel ik mij aan stroomen bloot
die geen gronden meer bedekken.

G. Achterberg

Tweemaal hervonden

Hier is de boomgaard: blonde kruisbesstruiken,
De gloed der bramen, 't wuft aspergegroen,
In 't brons der blaren 't paarse vleesch der pruimen...
Het is nu zeker, dat 'k niet meer ontikom.

Ik ga de heg, 't priëel, het huis voorbij
En zoek, verdroomd in de namiddagzon
Van dezen laten zomerdag, den vijver.

Op deze plek, in dezen wilden tuin,
Vond ik haar liggen - jaren zijn verleden -
En kwam zij vastberaden op mij toegetreden,
Alsof zij op mij wachtte, en ik kwam.
Tezamen zwijgend, hulpeloos verrukten,
Den avond begeleidend naar den nacht,
Verdoolden we in de hinderlaag der struiken
Louter op diepgedeeld geluk verdacht.
En na dien tocht, die langer scheen dan tusschen
Geboorte en dood de ons toegemeten tijd,
Vonden wij weer die plek, bij dezen stillen vijver,
Terug, als ik nu, na den tocht van jaren,
Haar weerzie, bij den vijver, in den tuin.

Nu sluit de nacht mijn oogen met de kussen,
Die ik niet gaf en die ik niet ontving
Toen wij daar stonden, schreiend van verbazing
Om zooveel eenzame verzaliging.

D.A.M. Binnendijk

Huwelijk

Wanneer zij over tafel naar mij ziet,
De zorg om onze kinderen vergeet
En alles wat zij vaak aan zorg verbeet
Een schuchtre heugnis langs haar glimlach schiet,
Durf ik haar niet bekennen dat ik weet
Hoe diep zij deel heeft aan al mijn verdriet.

Anton van Duinkerken

De Kerkhofweg

Dit mulle zandpad maakt de kinderen te moe,
Maar langs den langen weg, zie vrouw, dezelfde berken
Als toen wij kinderen waren en gij weet weer hoe
Op Zondagmiddag wij ons henen moesten werken
Door 't zelfde mulle zand tot aan het kerkhof toe.
Nu staat mijn moeders naam op een dier blauwe zerken.

Anton van Duinkerken

Alexander

Drie jaren van zijn jeugdig leven
 Boog hij op kaarten en papier,
 Het drieste plan hem ingegeven
 - Zijn eed aan kogel en rapier -
 Moest voorbereid en uitgeschreven.

Een oude droom in nieuwe banen
 't Veroveren van die eene stad.
 Voor later, als zijn kracht zou tanen
 't Gevoel, dat hij verkregen had,
 Wat anderen onneembaar wanen.

Toen kwam de dag. Zijn legioenen
 Omsloten vesting, wal en poort.
 De neerslag van zijn visioenen
 Van hemelhooge brand en moord
 Bracht onderwerping van millioenen.

Zijn intocht had zijn hoog behagen.
 Zijn voorhoofd boven bloed en vuil
 Beloofde aan de dichte lagen
 Rechtvaardigheid en eer, in ruil
 Voor schande en ontvangen slagen.

De dronkenschap der roem bedaarde
 Ontnuchterend en vaal als zand.
 Het was niet veel dat hij vergaarde
 Het kalm beheer van stad en land -
 Was er niet meer op deze aarde?

Er was niet meer. De stad der steden,
 De eens zoo fel begeerde buit,
 Waarvoor hij jaren had gestreden
 Was door een onvoorzien besluit
 Tot onbegeerd bezit vergleden.

Een helsche grap leek hem zijn streven,
 Wat moest hij met zijn vaart en moed?
 Zijn krachten, die tot daden dreven
 Zijn krijgszucht en veroveraarsbloed? -
 Een willig volk zijn wetten geven?

Toen pen en zwaard hem zoo begaven
 Is hij versomberd en verbruut.
 Hij walgde van zijn volk van slaven.
 De dood bracht hem het laatst saluut.
 Hij is in vreemden grond begraven.

Clara Eggink

De ceder

Ik heb een ceder in mijn tuin geplant,
 Gij kunt hem zien, gij schijnt het niet te willen.
 - Een binnenplaats, meesmuilt ge, sintels, schillen,
 En schimmel, die een blinden muur aanrandt,
 Er is geen boom, alleen een grauwe wand. -
 Hij is er, zeg ik, en mijn stem gaat trillen:
 Ik heb een ceder in mijn tuin geplant,
 Gij kunt hem zien, gij schijnt het niet te willen.

Ik wijs naar buiten, waar zijn ranke, prille
 Stam in het herfstlicht staat, onaangerand,
 Niet te benaderen voor noodlots grillen;
 Geen macht ter wereld kan het droombeeld drillen.
 Ik heb een ceder in mijn tuin geplant.

H.G. Hoekstra

Trots

Ik bouw mij in den nacht een toren
 en om mijn schouders kan ik hooren,
 hoe zich daar ring op ring sluit aan.
 Er staan wel sterren, er is geen maan.
 Mijn oogen zijn geslepen steenen.
 Ik kan niet meer lachen en niet meer weenen.
 Alleen van toren zijn en hoog,
 alleen van steen zijn en heel droog.
 Maar als dan onder mij de boomen
 doen of ze lang en hardop droomen,
 dan zijgen mijn wallen één voor één
 ineem.
 Neen, liever wil ik menschkind blijven,
 dan tot een steenen God verstijven,
 en met den mond van mijn ouden kop
 zoenen een levende kinderpop.

Pierre Kemp

Gewoon

Ik ben niet zoo apart.
 De zon komt op, ik schrijf iets neer
 en de anderen hebben ook een hart,
 dat jagen kan héél sterk en teer.
 Zij weten ook iets van het licht,
 dat merk ik aan hun aangezicht
 en nu de zon naar geel verkleurt,
 is in hun binnenste iets gebeurd.
 Alleen zij schrijven het niet neer,
 terwijl ik het noteer.

Pierre Kemp

Goden op aarde

Vroeger waren er levende goden op aarde. We hebben nu alleen nog maar de restjes van hun steenen beeltenissen: een kop met een afgeslagen neus, een arm, een hand, die iets lijkt vast te houden, dat er al lang niet meer is, steenen oogen, die naar een verdwenen wereld staren. Een vrouwenhals, een verstarde draperie, een voet, een lauwerkrans, een naam, een versregel, een hoop puin... Maar ééns moeten ze geleefd hebben op het warme, gouden zand van een jonge wereld.

Het leven moet toen wel heel opwindend zijn geweest, vol onverwachte dingen. Over de zonnige vlakten trokken kleurige karavanen van het eene land naar het andere. In de donkere bosschen woonden tovenaars. In het water van het stille bergmeer school een monster, er sliepen draken tusschen de steile rotswanden..., er waren helden. De dieren konden spreken en denken als menschen, en de menschen konden in dieren veranderen. De vreemdste dingen konden gebeuren, àlles kon gebeuren. En tegenwoordig? Tegenwoordig gebeurt alles zooals de natuurkunde het zegt; positieve en negatieve polen trekken elkaar aan en als je een steen loslaat, valt ie naar beneden.

Maar goden hebben lak aan de natuurkunde, goden vallen niet naar beneden, maar naar boven. En zoo zijn ze in den loop der eeuwen stuk voor stuk omhoog geschoten, de lucht in, naar een pleizierig,

comfortabel godenland, ergens boven. Foetsjie, wèg. Als een luchtballonnetje, als een rookveeg...

En nu, als je soms langs de zon naar de helblauwe zomerlucht tuurt, kan het gebeuren, dat je in het wirwar van regenboogjes en gouden stipjes, dat tusschen je wimpers lijkt te hangen, ineens een gestalte tegen den hemel ziet staan. Een wijduitwaaiende witte mantel, een helm, een hand, die een zilveren vlag zwaait...

Gezichtsbedrog? Een wolk? Natuurlijk, dat kàn. Maar 't kan ook net zoo goed wat anders zijn dan een wolk, bijvoorbeeld Rotatianus, de wielgod, of Neptocar, de god van de haaien en den zeepaling.

Maar het doet er ook eigenlijk niet toe wat het is; waar het hier op aankomt, is het feit, dat de goden, daarboven in Godenland, zich zoo langzamerhand enorm begonnen te vervelen in hun prachtige, marmeren tempels en hun zwevende terrastuinen, die geurden naar mimosa en hyacinth en wilde rozen. Ze verlangden diep in hun hart naar dien goeden, ouden tijd van vroeger. Ze keken omlaag. Ze gaven seinen met vlaggen naar de menschen, die nooit een boodschap terugstuurden. Soms klommen ze langs een ladder van schapenwolkjes een eindje naar beneden en tuurden urenlang naar de draaiende aarde.

Aanvankelijk schaamden ze zich daar wel wat voor. Het is nu eenmaal niet erg goddelijk om op een wolk te staan en 'Pst! Pst!' te roepen tegen de menschen, die niet eens de moeite nemen, omhoog

te kijken. De goden spraken er zelden over. Ze zeien hoogstens een beetje aarzelend tegen elkaar: ‘Sjongejonge, hoe redden ze het daar, zonder òns..’ En als Tierelier, de kleine nachtegalengod, in den schemer uit wandelen ging met het mooie, blonde korengodinnetje, kwamen ze altijd op de een of andere manier terecht op den wal van Godenland, vanwaar ze een vrij uitzicht hadden en duidelijk konden zien hoe overal op aarde kleine lichtjes begonnen te flonkeren.

Tierelier had een verrekijker, die ze om de beurt gebruikten. ‘Moet je zien, Korenina,’ zei ie. ‘Ze steken lantarens aan. Overal zijn tegenwoordig lantarens, zelfs op de buitenwegen. Ik zou wel es willen weten, wat er van mijn nachtegalen terecht is gekomen.’

Korenina sloeg den witten godinnemantel steviger om haar smalle schouders. Ze rilde, want het was 's avonds koud op den wal. ‘Ik zou zoovéél willen weten,’ zei ze. ‘Bijvoorbeeld of er nog hazen door het koren hollen en de aren breken. En of er nog klaprozen groeien op de smalle weggetjes tusschen de velden. En of die twee malle boschduiven nog steeds verliefd op elkaar zijn. En wat de aardvlooiën doen, en de mollen,... en de menschen.’

Tierelier haalde een rietfluitje uit de zwartfluweelen ceintuur van z'n zilveren tuniek. Hij schudde z'n donkere krullen voor z'n gezicht, om de verlichte aarde niet aldoor te hoeven zien en begon een vroolijk wijsje te blazen. Maar evenmin als Korenina

en de anderen, kon hij de menschen vergeten. De menschen, de menschen, wat doen de menschen? Daar begonnen de goden, ieder voor zich, hoe langer hoe meer over te piekeren.

Rotatianus was tenslotte degene, die de zaak aan het rollen bracht. Hij was een groote, ruige man, een en al haar en baard. In zijn wijden mantel van tijgerhuid, zag ie er een beetje uit als een beest, maar hij was toch werkelijk een echte god, een sterke, goede god met krachtige werkhanden en met diepe rimpels van het denken in z'n gebruide, ruwe gezicht. Hij was vroeger, op aarde, de god geweest van de zware hamers en bijlen, de god van het draaiende, vliegende wiel, van de radertjes en katrolletjes, die over hennepdraden liepen en starre, levenlooze dingen in beweging brachten. Hij was de werkgod geweest, de god, die vuursteen en metaal tegen elkaar afwoog, de nuttigste en knapste god van zijn tijd.

Die Rotatianus dan, had al dagenlang rondgelopen met het plan bij Jupicar, den koning van Godenland, zoo eens langs z'n neus weg een balletje op te gooien over die menschenkwestie. Hij kreeg z'n kans op een Zaterdagnacht, gedurende een groot jachtmaal, dat de oppergod gaf in z'n marmeren paleis, op den top van den Mimosaberg.

De goden hadden van het invallen van de duisternis af gejaagd op vallende sterren, wat erg spannend moest zijn geweest. Ze hadden den heelen avond op hun geweldige paarden langs de bergwegen ge-

galoppeerd. Ze hadden in het donker telkens bliksemsnel hun pijlen gericht op de plotselinge lichtstrepen aan den zwarten hemel, en ze hadden in totaal drie sterren buitgemaakt, die nu buiten, tusschen de boomen, over een lijntje te drogen hingen, alvorens ze over een paar uur, als de morgen aanbrak, zouden worden weggehaald door de wapensmeden, die er zwaarden en speren en bliksemschichten van moesten maken.

De goden zaten aan lange tafels van bergkristal en aten wild zwijn. Hier en daar langs de zoldering van de hooge zaal brandden lampen, die er uitzagen als groote, parelmoeren schelpen. Tusschen de zuilen van de open galerij hingen rozenguirlandes, en daarachter zag je den donkeren hemel met de sterren en de maan. Over den mozaiekvloer slieten de voeten van de hulpgoden, die de gouden en zilveren schalen aandroegen. Je hoorde vaag zachte muziek en het geklater van een fontein. De donkerroode wijn in de bokalen flonkerde en sprankelde met den gloed van granaten, robijnen en rozenkwarts.

De goden leefden niet meer heelemaal zooals ze dat vroeger op aarde deden. ‘Nieuwe tijden, nieuwe zeden,’ zeien ze. ‘Proost! Op de gezondheid van de jacht! Op de sterren!’

Ze waren in een echt goed humeur. Ze hadden hun mantels en helmen, hun schilden, speren en zwaarden, hun bogen en pijlenkokers achtergelaten onder den mimosaboom, die als een groote, pluizige gele veer heel zachtjes stond te wuiven in het licht, dat

door de zuilengalerij in den tuin viel. Ze zaten gezellig, zomaar in hun rood- en paars- en blauw-fluweelen godenhesjes te eten en te drinken. Ze leunden met hun ellebogen op tafel. Ze hadden hun baarden opgeknoopt, zoodat die niet in hun bord konden hangen. Ze vertelden elkaar jachtverhalen, en heldenverhalen, en ondeugende verhalen over mooie godinnetjes, die ze kenden of gekend hadden... 'Proost! Proost! En nog er es proost!'

Het feest duurde voort tot buiten, langs den hemel, een heel flauw schijnsel van daglicht begon te vallen.

Toen hief Rotatianus ineens z'n glas op en riep: 'Ik drink op de menschen!'

Op de menschen...!

De goden waren plotseling heelemaal ontnuchterd. Ze hadden zich al in zoo lang niet met de menschen bemoeid, tenminste niet in het openbaar. Ze keken een beetje schuw naar elkaar en naar Jupicar, die oud en statig in zijn witte gewaad aan het hoofd van de tafel zat en zweeg.

Jupicar had lang wit haar en een langen witten baard. Hij droeg geen kroon, maar je kon toch duidelijk zien, dat hij de koning was. Hij keek heel ernstig. In de zaal kon je een speld hooren vallen. Een musch, die z'n nest had in den mimosaboom, schrok wakker door de plotselinge stilte en gaf een harde tsjilp.

Jupicar streek langs z'n baard. 'Zouden we dat wel

doen...?’ begon ie eindelijk aarzelend. ‘Op ze drinken...?’ Toen viel z'n blik op Rotatianus, die daar feitelijk een beetje voor gek zat, al dien tijd, met z'n glas omhoog. ‘Goed,’ zei ie toen. ‘We zullen op de menschen drinken. Als jullie maar weet, dat we onszelf daarmee verplichtingen opleggen. Je kunt als fatsoenlijke god niet op iemand drinken en hem dan verder aan z'n lot overlaten. Begrepen? Daar gaan ze.’

Ze dronken allemaal. Het morgenlicht achter de galerijzuilen was donker pauwblauw.

‘Het wilde zwijn is op,’ zei de koning. ‘En de wijn is ook op. We zullen onder de treurroos op het terras gaan zitten en een plan maken.’

Ze sleurden hun zetels naar buiten en namen plaats. Het was nog geen dag, maar de dauw hing al als een grijzig waas tusschen de boomen.

‘Om jullie de waarheid te zeggen,’ begon de oppergod, ‘zit die aarde me al lang dwars. Je kunt zoo al op een afstand zien, dat er iets mis is. We hadden ze misschien niet al dien tijd alleen moeten laten.’ ‘Nee,’ zeien ze allemaal een beetje bedrukt, ‘nee, dat zal wel. Maar er is misschien nog wel wat aan te doen,’ en toen beschouwden ze de zaak in de lengte en in de breedte en kwamen eindelijk tot de slotsom, dat er een afgezant naar beneden moest, iemand om poolshoogte te nemen.

Rotatianus stond op. In het witte morgenlicht zag zijn tijgerhuiden mantel er een beetje verschoten uit. ‘Ik,’ zei ie. ‘Als U het goed vindt, ga ik. Ik was

vroeger de handigste van allemaal. Zoodra de zon opkomt, vlieg ik omlaag in den ouden wolkenwagen met een span wilde eenden.'

'Best,' zei Jupicar. 'Vertel ze, dat we het goed meenen. Volgende week verwacht ik je terug. Hier. Tusschen 7 en 8 's avonds. En nu zou ik de heeren willen verzoeken me alleen te laten.'

En toen moesten de goden verder maar afwachten. 'We zullen er nog heel wat aan op te knappen krijgen, aan die menschen,' zeien ze, en in hun hart vonden ze het allemaal eigenlijk vreeselijk plezierig, dat er weer eens wat werk aan den winkel zou komen; ze werden al heelemaal vroolijk bij het vooruitzicht.

Alleen Jupicar zat maar stil onder z'n treurroos. 'Wie weet, wat ie daar beneden allemaal voor narigheid vindt,' zei ie tegen z'n dochter Roosmarijntje, die op een dinosaurushuidje aan z'n voeten was gaan zitten.

Roosmarijntje zei niets en keek heel ernstig voor zich uit. Ze droeg een vuurrood manteltje over haar eenvoudig, witlinnen jurkje. Ze had korte, blonde krullen, die scherp afstaken tegen haar bruinverbrande huid. Ze zag er heelemaal niet uit als een godin. 'Gewoonweg bespottelijk,' zei haar moeder altijd. 'Je bent een nagel aan mijn doodkist met je afgeknipte haren en je wolkenki's.' Maar Jupicar zei: 'Laat haar maar. Ze is de jongste...,' en hij had haar een eigen paviljoentje aan het meer ge-

geven en haar godin van de hulpvaardigheid gemaakt, omdat dat om zoo te zeggen een sinecure was in Godenland. Maar zelfs met dat godinneschap liep het toch nog ieder oogenblik spaak, omdat Roosmarijn een zeer speciale opvatting had van haar taak. Ze weigerde botweg om zoo nu en dan met een lelie in haar hand neer te knielen bij een uitgeputten pelgrim. Ze was tegen knielen en tegen lelies, en eigenlijk ook tegen pelgrims. Ze was voor sport en werken en gezond eten, en ze zei: 'Ik ga nog liever in betrekking als druivenpelster, dan dat ik me aanstel als een idioot,' en ze deed verder precies, wat ze zelf vond, dat ze doen móést. Ze kon uren lang omtobben met een adelaar met een gebroken vleugel, ze zat om den haverklap met groote manden brood en dadels bij de noodlijdende halfgoden in de achterbuurten, ze ging iederen dag, voetje voor voetje, een eindje om met den afgeleefden, manken god van de rechtvaardigheid, en ze bemoeide zich voor de rest met allerlei dingen, die haar niet aangingen, zooals eens, op een bal, toen ze de godin van de wijsheid, die altijd uitging met een uil aan een touwtje, een standje gegeven had, omdat dat dier rondliep met een verwaarloosden reumatiekpoot. Net of die beroemde, knappe godin niets anders aan haar hoofd had, dan te kijken naar den poot van haar uil!

Het was juist zeven dagen geleden, dat Rotatianus vertrokken was. De schemer viel, er vlogen groote,

zwarte vogels om de bergtoppen, toen de statige god van het wiel langzaam de marmeren trap naar Jupicars terrastuin opklom. Hij zag er ontdaan en verslagen uit. Z'n mantel van tijgerhuid was overal gescheurd. Hij leunde tegen den mimosaboom en staarde den oppergod somber aan.

Roosmarijntje was overeind gekrabbeld. 'Zeg het gauw', zei ze. 'Dan weten we het.'

Toen schraapte Rotatianus zijn keel, en begon met een allerakeligst verhaal. 'Ik ben gevlucht,' zei ie met een vreemde, lage stem. 'Het is alles veranderd op aarde. Er is niets meer over van het oude, van het goede. Het ambacht is dood. De mensen werken niet meer, de machines werken... De heele wereld is een groote, loeiende, gierende machine geworden. De wielen en raderen draaien nog wel, maar ze draaien zò snel, dat 't is of ze stil staan. Als vroeger een man zijn hamer ophief, was ie een toonbeeld van onverzettelijkheid en kracht. Maar nu? Ze kunnen zelfs geen lucifershoutje meer optillen. Ze zijn te beroerd, dat ze kijken. Ze geven een lamendig rukje aan de handle, die alles in werking stelt en wachten gelaten af wat er gebeuren gaat: kleine raderen, die in grootere grijpen, draaiende wielen, sneller en sneller en sneller, gestamp van metaal op metaal, vonken en vlammen, en een angstwekkend, suizend gezoem van rondgierend, levendgeworden staal... De mensen hebben niets meer te zeggen, ze staan er bij met witte, overspannen gezichten en wachten af. Ze staren met

griezelig-dooide marionettenhoofden naar de kranen en drijfriemen en ovens. Ze zijn magerder geworden dan vroeger. Ze zijn ook dommer. Ze begrijpen hun eigen machines niet meer. Toen ik ze de theorie van het wiel wilde uitleggen, hebben ze me met rare, holle stemmen staan uitlachen. Ze hebben een spookachtigen dans uitgevoerd op de maat van het machinegestamp. En ze hebben me bedreigd met hun knokige, witte vuisten... Ik kon het niet langer aanzien. En toch... Ik had ze allemaal samen, met één haal te pletter kunnen slaan.'

Jupicar, in z'n langen, witten mantel, zei niets. Roosmarijntje was op de terrasbalustrade gaan zitten. Ze bungelde met haar bloote sandaalbeenen en wilde weten hoe de mensen er precies uitzagen, en Rotatianus zei, dat de mensen er grauw en ongezond en valsch uitzagen. 'De mannen brengen hun avonden door in kroegen en clubs. De vrouwen leven in sanatoria, en de kinderen gaan meteen al met hun geboorte naar het ouwemenschjeshuis... Er zijn geloof ik wel uitzonderingen, maar niet véél. Het is heel naar.'

Er scheerden vleermuizen over het terras. Het was bijna heelemaal donker. In de hoge zaal staken ze de parelmoeren lampen aan.

'Laten we naar binnen gaan,' zei Jupicar zuchtend. 'Het wordt koud. Het wordt nacht.'

Den volgenden morgen vertrok Hermecent, een

lang, mager, baardeloos iemand, die in z'n aardsche dagen de god was geweest van de marktlui en de slavenhandelaars. Hij droeg een knalgele tuniek met om z'n nek een ketting van vreemde muntjes, die weliswaar een beetje groenig van ouderdom waren geworden, maar die toch nog maar wat prachtig rinkelden en klingelden. Hij had een zilverbrokaten hoed met paradijsvogelvleugels opgezet en een enormen bril in een massief gouden montuur. Echt een deftige, dure god. Zelfs de wilde eenden van den wolkenwagen waren onder den indruk. 'Die zal de boel daar beneden wel es eventjes op pooten zetten,' zeien ze in Godenland.

Maar Hermecent zette niets op pooten. De groenige muntjes en het be vleugelde hoedje maakten niet den minsten indruk op de menschen. Ze lieten hem examen doen in de oeconomie, en hij zakte als een baksteen, omdat hij niet wist, wat goudpunten waren, en concerns, en beursnoteeringen.

'Het is eenvoudig niet meer na te vertellen, hoe ingewikkeld alles is geworden', zei Hermecent later tegen Jupicar. 'M'n hoofd liep om, ik begreep er niets meer van. Vroeger kochten en verkochten we slaven en gedroogden snoek. Nú drijven ze handel in papiertjes, in minder dan papiertjes, in lucht, in niets... Ik ben bont en blauw gestompt op een tabaksveiling, ik heb m'n hoedje verloren op een aandeelhoudersvergadering en ik ben flauwgevallen in het gedrang voor een koerslijst...'

Na Hermecent ging Neptocar. Toen die beneden

kwam, zag ie dat z'n haaien en z'n palingen allemaal dood aan de oppervlakte van de zee dreven. En tusschen de haaien en palingen in dreven menschen, die zich vastklampten aan stukken hout.

Neptocar was op een klein rotseilandje afgestapt. Hij ging voorover hangen om de menschen uit het water te visschen, maar toen bleek, dat de menschen heelemaal niet uit het water gevischt wilden worden. 'Blijf met je vingers van ons af!' riepen ze boos. 'We blijven veel liever hier, dan dat we daarginds, aan land, moeten leven. We hebben hier tenminste rust' en een man, die op een stuk mast rondzwalkte, wees naar de haaien en palingen en zei, dat ze gestorven waren aan indigestie. 'We hebben jarenlang millioenen tonnen graan in zee gegoooid,' vertelde ie. 'We hebben varkens en koeien en kippen in zee gegoooid om de prijzen op peil te houden. De haaien en palingen hebben alles naar binnen geslagen en nu zijn ze dood.' De man gaapte, liet zich met een vermoeid gezicht van de mast glijden, en verdween onder water, waarna de haaiengod een beetje griezelig werd van z'n eigen zee en hals over kop terug vloog naar Godenland.

Zoo, allemaal op hun beurt, waagden de goden en godinnen een kans. Maar ze kwamen stuk voor stuk terug met de kous op hun kop, zèlfs Venus, die erg verontwaardigd was over het feit, dat ze haar een 'preutsche juffrouw' hadden genoemd. 'Ze snappen niet eens meer het raffinement van mijn draperietje,' zei ze boos.

Intusschen was er steeds meer van de menschen bekend geworden. Zoo o.a., dat ze zich een paar nieuwe godheden hadden aangeschaft, zooals John, de radiogod en Elfa Motorica, de godin van de snelheid. De berichten, die binnenkwamen waren steeds verontrustender geworden. Het werd tenslotte bekend, dat de menschen op de vlucht waren geslagen voor hun eigen machines, of die in hun angst hadden vernield. En het ongelukkige was, dat ze er toch ook eigenlijk weer niet buiten bleken te kunnen. Ze waren niet meer gewoon hun eigen handen en hun eigen hersens te gebruiken. De heele boel liep spaak. De oogst mislukte, het water overstroomde het land, overal heerschten verwarring, hongersnood en ziekte. De menschen waren te miserabel om te werken maar ze waren niét te miserabel om elkaar op alle mogelijke manieren dwars te zitten; ze wreekten hun narigheid op elkáár, ze zaten elkaar met roofdieroogen aan te kijken, ze schuilden voor elkaar weg, ze vertrouwden niets of niemand meer.

Het moest een vreeselijke toestand zijn op aarde! De goden zaten dag in dag uit met bleeke gezichten op de wallen naar beneden te kijken. Ze zuchtten: ‘Wat moeten we met ze beginnen?’ Ze lieten het gouden tientjes regenen uit de wolken, en dat hielp wel éven, maar niet lang.

‘Het is de schuld van de machines,’ zeiden de goden tegen Rotatianus, die heelemaal grijs was geworden van de zorgen. ‘Het is de schuld van de

radertjes en het wiel. Het is jóúw schuld!’ Maar dat liet de oude werkgod toch niet op zich zitten. ‘Nee!’ riep ie. ‘Dat is niet waar! De radertjes en het wiel zijn tot groote, prachtige machines gegroeid. Alleen de menschen zijn niet meegegroeid, die zijn klein en pieterig en onbenullig geworden in vergelijking met hun omgeving. Ze zijn lui en suf en zielig op den koop toe. Het zal wel iémand z'n schuld zijn, maar mijn schuld is het niet.’

De oppergod zuchtte. Het was een akelige geschiedenis. De menschen moesten weer op de een of andere manier aan het werk gaan, ze moesten opnieuw beginnen, béter beginnen, maar hoe kreeg je het zoo ver?

‘We hebben allemaal op ons beurt ons best gedaan,’ zeiden de goden en daar bleef het voorloopig bij. Tot op een dag Roosmarijntje een ontzettende scène maakte in haar vaders paleis. Ze zei: ‘Ik begrijp niet, dat jullie dat zoo maar laat. We zijn er nu toch eenmaal mee begonnen. Als niemand het nog eens opnieuw waagt en naar de aarde gaat, dan ga ik!’ En de oude Jupicar zei: ‘Je gaat nièt. Je bent te jong. Bovendien ben je een godin van niets. Je blijft hier!’

Maar Roosmarijn ging tòch. Ze ging in het geheim naar de aarde en ze nam Tierelier en Korenina mee. De wilde eenden weigerden den wolkenwagen te trekken, omdat het te gevaarlijk was geworden op aarde. Maar een paar arme uilen en kraaien, die toch niets te verliezen hadden, wilden het er wel op

wagen. En zoo gingen ze weg, nog voor de zon opkwam, in alle stilte.

De wagen schoot langs de wolkenhelling omlaag, en kwam terecht ergens bij een dorp.

Roosmarijn spande de uilen en kraaien af, en zei: 'Ga jullie je gang maar zoolang. Ik zal wel roepen, als ik je nodig heb.' Toen keek ze om zich heen. Ze stonden naast een sloot, in een weiland. Vlakbij graasde een koe.

Het was een dunne koe. Niet alleen de menschen hadden honger, de dieren ook.

De drie kleine godjes gingen verder op onderzoek uit.

De nachtegalen waren ondervoed en schor.

Een haas in het koren zat met een mager, schichtig hazenhoofd te koekeloeren naar de aren, die maar niet groeien wilden.

'Daar zal ik wel es voor zorgen,' zei Korenina. 'Dat is het eerste, dat er nodig is: graan, eten, brood.' Ze stroopte de mouwen van haar wit godinnejurkje hoog op, knoopte een blauwgeruite zakdoek om haar hoofd, en verdween in de velden. Tierelier liet er ook geen gras over groeien. Hij verzamelde de nachtegalen in den verwaarloosden tuin van een verlaten huis en hij zei: 'Nachtegalen, dat jullie ondervoed zijn, kun je niet helpen, maar dat jullie schor zijn is een schandaal. Voorloopig houden we hier iederen dag van 6 tot 6 repetitie, en 's avonds is het concert. Do-re-mi-fa-sol!!! Er zong daar iemand valsch. Over!'

Roosmarijn stond met de handen in de zakken van haar bruinwildeeren overall en keek over het verschroeide grasland naar de restjes van een bouwvallige boerderij in de verte. ‘De menschen hebben de boel schandelijk verwaarloosd,’ mompelde ze. ‘Onbewoonbare huizen, verwilderde velden, uitgehongerde dieren...’ Ze schudde de blonde krullen met een besliste beweging uit haar booze gezichtje, keerde zich om en liep het landweggetje af naar het dorp.

In het dorp was het doodstil, er liep geen sterveling op straat. De luiken waren dicht, de school was gesloten, de wegen waren opgebroken, het onkruid in de tuintjes van de kleine huizen stond metershoog.

Middenin de zonnige, angstig-stille dorpsstraat bleef Roosmarijn staan. Ze riep: ‘Hallo! Waar zijn jullie?’ ‘Hier!’ riepen de menschen. Hun stemmen klonken gedempt. Ze zaten achter de dichte luiken of tusschen de aardappels in hun kelders, maar toen Roosmarijn nòg es riep, en nòg es, kwamen ze stuk voor stuk, heel schuw en voorzichtig te voorschijn gekropen. Ze zagen er uit als asperges, zóó lang hadden ze in het donker en onder den grond gezeten. ‘We hebben geslapen,’ zeien ze. ‘We zijn slap en moe en verdrietig. Een mensch kan tegenwoordig enkel nog maar slapen. Niemand is meer te vertrouwen... We zijn bang op straat. Er kan ons toch niets overkomen?’

‘Er kan ons van alles overkomen,’ zei Roosmarijn.

‘Dat is nu eenmaal zoo. Maar ik zal je wat zeggen. Ik ben een godin, en ik ben gekomen om jullie te helpen. We zullen beginnen met dit dorp. Later komt de rest.’

‘Een godin!’ dachten de menschen. ‘Wat een opsnijster! Maar toch... Misschien... Je kunt niet weten...’ Er kwam een pieterig-klein straaltje van hoop in hun hart. Ze streken hun slordige haren uit hun oogen en vroegen: ‘Wat moeten we doen?’, en Roosmarijntje zei, dat ze wegwerkers noodig had, en iemand om haar te helpen de koeien te melken, en een metselaar, en een glazenmaker, en een onderwijzer, en een schep menschen om onkruid te wieden.

Met z'n allen togen ze aan het werk. ‘Jullie lijkt wel gek,’ zeien de andere dorpen, ‘om je te laten opzweepen door zoo'n avonturierster. Volkomen dwaas.’ Maar na een week of wat zeien ze dat niet meer, toen zeien ze: ‘Het gaat daar goed...’

En na nòg een paar weken schreeuwden ze moord en brand. ‘Het is een schandaal, dat 't dáár zoo goed gaat en hiér zoo slecht!’

De heele wereld was vol akeligheid, maar het leek of het dorp, waar Roosmarijn, Tierelier en Korenina een klein huisje hadden gehuurd, tegen de verdrukking in groeide. Het zag er welvarend en vroolijk uit. In de velden groeiden het koren en de andere gewassen zooals ze nog nóóit hadden gegroeid. De nachtegalen zongen zóó mooi en zóó

hard, dat de mensen speciaal van buiten kwamen om naar ze te luisteren. Tòt dat...

Tòt dat de bewoners van de andere dorpen zóó jaloersch werden, dat ze er met knuppels op uittrokken om het voorspoedige dorp kort en klein te slaan. Ze vernielden den oogst, en de huizen, en de mensen... Het was een vreeselijk gevecht. Pas toen de avond viel werd alles stil.

‘Heb je nu je zin?’ vroeg Jupicar, toen z'n dochter dien nacht met een verbonden hoofd uit den wolkenwagen op het terras stapte. Hij keek ook een beetje spottend naar Tierelier en Korenina, die achter Roosmarijn aankwamen. Ze stonden in het maanlicht en zagen er alle drie gehavend uit. Ze hadden bloedneuzen, en blauwe oogen, en gescheurde kleeren. ‘Hebben jullie nu je zin?’

Nee, natuurlijk hadden ze niét hun zin, maar ontmoedigd waren ze toch ook op geen stukken na. ‘Morgen gaan we wèèr’, zeiden ze, en Roosmarijntje riep, dat ze dezen keer een eind lat zou meenemen. ‘Dan sla ik er op als het noodig is.’ Ouwe koning Jupicar keek naar de kleine godjes, die voor hem uit door den donkeren tuin naar de verlichte galerij stapten. ‘Jullie zijn drie brutale wichten,’ zei ie. ‘Maar het is daar beneden geen werk voor kinderen...’

Onder den grooten mimosaboom bleef Roosmarijn staan en sloeg een arm om haar vaders middel. ‘Het is daar beneden geen werk voor kinderen

alléén,' zei ze. 'Het is werk voor ons allemaal sámen. Wèrk.'

De oppergod dacht even na. Je kon zien, dat hij het een goed idee vond, hij ging er hoe langer hoe vroolijker uitzien. Allemaal sámen, allemaal tegelijk. Niet alleen met hamers, en boren, en zeisen, en nijptangen, en harken en al die soort dingen, maar ook met zwaarden en speren. Zóó uitgerust, zouden ze de menschen misschien uit de misère kunnen halen. Hij knikte. 'Kinderen,' zei ie, 'ik geloof dat het mogelijk is. Morgen zullen we het plan verder uitwerken. En nú?'

Ze stapten met z'n vieren de hooge, marmeren zaal binnen. Het parelmoeren licht viel op bloemguirlandes, op de mozaiekfiguren van den vloer, op goud en zilver en kristal.

'En nú: rozentaart! En room en vruchten en wijn! De goden zullen zegevieren! Dit is een feestnacht!' Ze zaten aan een tafel van gepolijste agaatsteen, vlakbij de open zuilengalerij. Buiten was het nacht en heel stil.

Toch, niet heelemáál stil. Roosmarijn stond op. 'Luister... ' zei ze zacht.

Heel ver weg, op aarde, zongen de nachtegalen.

HENRIËTTE VAN EYK

Voorjaar

Monotonie, die niet van nú,
 maar mijner maanden meter was:
 want ik verlang alleen naar U
 bij 't wuiven van het voorjaarsgras,
 bij 't trekken van de voorjaarswolk;
 de wind is sneeuw klok's beiaardier;
 uit het Zuiden keert het vogelvolk,
 maar Gij zijt nog niet hier.
 Ik wou U wijzen 't bruiloftskleed
 in salamanders kleurenpracht;
 ik had U weer, als 'k eenmaal deed,
 tot aan der waatren boord gebracht.
 De snoek stond tussen wier en lis,
 de rietvoorn zwom in zwemmersvreugd:
 de zilverflits der snelle vis
 deed beider harten deugd.
 De eerste zwaluw werd begroet,
 die lievelijker wonder was,
 - en maakte winters armoe goed -
 dan zilverglans van gras.
 De kievit buitelde ons voor,
 de grieto riep op het boerenhek;
 de leeuwerik ging al te loor;
 voleindigd was der voôglen trek.
 En alles bouwde zich een nest;
 wij klopten tegen schors en stam,
 zo zacht-aanhoudend, dat ten lest
 een vogelkop naar buiten kwam.
 Wij wisten al van kruid en bloem,
 wezen elkaar de wond'ren aan;
 als ik nú nóg de namen noem,
 is 't, of we weerom samengaan.
 Nu 't voorjaar keert, zijt Gij er niet;
 nu 't voorjaar keert, ga 'k méer alleen
 en als een nooit-getoonzet lied
 zing ik verlangen voor me heen.

Jac. van Hattum

De kleine zeemeermin

Mijn visschen leven toch het best bij alcohol
en als Paly nog speelt, komen zij snel
in licht gevlamde scholen uit hun hol,
en in mijn hoofd stijgt bel na bel:
stomme gezangen uit hun monden.
Soms hangen zij - suspensie licht
in water - roerloos in mijn oogen.
Flitsen, verdwijnen, ingetogen
maar wild, en achter mijn gezicht
voel ik hun sterk en heimlijk leven,
sierlijk en naakt en zonder zonden.

Ik drink. En de violen weven
sporen en kolken aan mijn oppervlak,
daartusschen ligt het water blak...
En weldra zal ik in een zilvren kolk
neerschietend, aan mijn kleurig volk
mijzelf vertoonen als hun koningin,
een sprakelooze, witte zeemeermin.

Speel door Paly, want er is één
voor wien ik graag mijn stem zal geven
en daaglijks voor op messen gaan.
En als der kleine zeemeermin,
zal ook mijn ziel na dit kort leven
voor hem als knistrend schuim op zee vergaan.

M. Vasalis

Het kind

Het spel heeft allen tijd gegrepen,
de ramen spiegelen het kind
en ernstig trekt het dunne strepen -
een tramdraad schommelt in den wind.

Het kind, dat bleek den Zondagmorgen
naast and're Zondagmorgens legt,
heeft in zijn spel een vrees verborgen
die schuw aan God wordt uitgezegd.

Het beeld is moeilijk te hanteeren:
er is geen vraag en geen verdriet,
verlangen werd nog geen begeeren
en wat ik vrees noem, is een lied.

Eddy Evenhuis

Dood van den piraat

voor Koos Schuur

Men heeft hem in een zak genaaid
en driemaal om den mast gedragen;
het scheepsvolk zag het, diep verslagen,
de steek van één was afgewaaid.

De stuurman gromde 't afscheidswoord
al kauwend op een pruim tabak;
toen tilde men het bloedig pak
en wierp 't in Gods naam over boord.

De zwaarte van het kort mortier,
dat met het lijk was meegegaan,
deed het stram in de houding staan
in 't laag gewas van bodemwier.

Rondom de plek waar hij nu staat
poetsen de visschen in de scholen
hun schubben, en zien onverholen
misprijzend hoe het lijk vergaat.

Eddy Evenhuis

Ritselnocturne

Driehoog achter woont de maan,
draaiend als een vliegwiel
komt hij voor zijn venster staan.

Ritselingen, kaartenhuizen,
elk van hen die omviel
wil de zwarte muur vergruizen,

eens zo veilig rond mijn bed.
Dan rijst met gewiegel
uit de bouwput 't nachtskelet

schuddend met de zwarte stoelen.
En rondom de spiegel,
hoort men ritselfietsen gaan

langs 'n ovale wielerbaan
achter 't tasten van de maan,
die geen ritseling wil voelen.

L.Th. Lehmann

Laat ons...

Laat ons ons gaan vertreden,
te loef, te lij, te west.
Het lijden zij geleden,
de zon is op zijn best

en maakt ditzelfde heden
voor ons decor, de rest
zij niet door ons beleden.
Wij schikten nu ten lest

het bij elkaar zijn beiden
volkomen in der min.
Dit is der wereld zin

dat wij haar nu bewonen.
Ik hoop jouw medelijden
voldoende te belonen.

L.Th. Lehmann

Museumpark

De vijver lag rimpelloos kil
en loodblauw - ik zou
erin willen zwemmen en een gil
willen slaken om dan stil
weg te scheren over de museumdaken -
die zijn gloednieuw, een gloed
van pril winterlicht erover - ik wou
dat ik ze kozend kon raken
in mijn rauwe tedere vlucht
om dan weer neer te schieten op het water
waar ik mijn witte beeltenis ontmoet
en ook de spiegeling van een wijdopen lucht -
mijn kreet is als een wilde beet
in dit heerlijke leven - ik weet
alles en niets - een meeuw ben ik, een sater
in sneeuwen kleed.

Anna Blaman

De visser

Hij zit op de dijk als een treurende gnoom.
Zijn hengel, dwars door het heelal gestoken,
reikt naar de onberekenbare droom
die hem gelokt heeft en gebroken.

Zijn ogen met de spleetpupillen
gericht op een verdwaasde talisman,
ziet hij die weifelzuchtig trillen
tussen verlangen en zijn ban

en zinken - en hij slaat een blanke vis
uit 't water, een roef uit een verzonken rijk
waarvan de droomspiegel gebroken is,

en zon en hemel zijn een gebarsten prijk.
Het vissen oog dooft vol bekommernis
tussen de scherven op de dijk.

Anna Blaman

Verwachting

Nu zingt de vogel in haar schoot,
de oogenwaters zwellen
en starend naar de regenbellen
telt zij de kruimels brood.

De knapen in een verre straat
roepen nu licht als droomen
achter de hoge boomen,
een geur van honigraat

hangt in heur haar en heen en weer
wiegt zij het nieuwe leven
dat reeds haar hand doet beven
en legt de kruimels neer.

Rob. Franquinet

De zwerver

't Verlaten duinpad en de wind daarover,
die om mijn heete handen woelt en vlucht,
een vrouw misschien, die om mijn heengaan zucht,
voor wie ik sterren aan haar hemel toover.

Ik wist niet dat die dingen der natuur
zoo desolaat wanhopig konden zijn,
en dat ik om te leven ieder uur
weer denkend in mijzelf terug moet zijn.

Waarom? Ik kan van wind niet veel verwachten
dan koelte, die mij mild maakt, maar niet stilt.
En het gevoel daarbij: een niet ondergebrachte
te wezen, die eerst bij zichzelf weer opentrikt.

Pierre H. Dubois

Zelfherkenning

Het wonder van den laten dag,
de huizen en het stil beweeg;
de zon strijkt andermaal haar vlag,
het dorp loopt weer van menschen leeg.

Het water tintelt aan de grens,
waar zee zich aan den einder sluit;
nu ben ik hier de laatste mensch
en staar mijn arme oogen uit.

Ik weet niet meer hoe ik hier kwam,
de stilte trok mij langzaam aan,
ik werd verlangend en ik nam
den weg, waarlangs de laatsten gaan.

Ik ben alleen met lucht en zee,
nooit was ik meer dan dit moment:
zoozeer mijzelf, nooit zoo gedwee
heb ik mijn eindigheid herkend.

M. Mok

Droom

Het bloedspoor, vluchtend voor mij uit,
zocht door het bos de vijverrand,
waar, buigend tot het bodemzand,
een hert dronk met een koel geluid
van 't water, bleek-rood aangerand.

In zijn gewei hing blad en rag
en scheef stond in zijn witte buik
een pijn, gebroken aan de struik,
ver weg, waar nog mijn schiettuig lag,
mijn weitas en een lege kruik.

Toen trad ik drinkend naast het hert
en leunde doodmoe op een wolk,
die langzaam afdreef naar de kolk.
Ik voelde hoe ik anders werd,
verloren voor mijn lief en volk.

Mijn spiegelbeeld was ik niet meer:
een ranke kop droeg het gewei;
het dure bloed droop uit mijn zij
en greep de stroming van het meer,
dat zonlicht bleek over mijn spre...

Max Dendermonde

Dernier soir

Het avondlicht spreidt als een deken
De bronzen warmte op je huid,
De vouwen van het kleed verbleeken,
Hier spat het licht in vonken uit.

De lijnen van mijn hand zijn beken,
Verzand in zilveren geluid
Waaraan de kleuren niet ontbreken.
Ik weet je nu het eerst mijn bruid

En denk aan diepe waterkreken,
Waarin een beeld verteekend lag,
Waar stemmen op elkaar geleken

Toen in de helle zonedag
De handen het gevaar ontweken
Dat 'k in het licht verscholen zag.

Max Nord

Bezinning

De avond laat ons nu alleen
met brood en rozen achter, kwamen
de grijze beelden van voorheen
nog eens op onze ogen samen,

wij zouden vallen, luister: geen
verlangen keert terug, de namen
slaan op dit uur in schuim uiteen,
dat is genoeg: voorbij de ramen

schuift eens een ander landschap open
met vuur en bloemen, dan beroert
ons nog een enkel vleidend hopen

dat onze moed is opgericht
tot het vervullen van die plicht,
die u bevrijdt en mij ontvoert.

Hanno van Wagenvoorde

Het leven in vakken

De Horlogemaker

'Ik doe mijn werk bedachtzaam:
geen heeft als ik den tijd.
Een klok blijft onverwacht staan -
dan slaat de eeuwigheid'.

De Journalist

Zijn stijl is staal of aller-teêrst:
van beursbericht tot kinderroover.
Hij weet het laatste nieuws het eerst
en schreef daar gisteren reeds over.

De Zeeman

Hij ziet soms dagen lang geen zee,
zooals hij thuis 't behang niet ziet;
als hij één dag zijn tuintje wiedt,
deinen de golven met hem mee.

De Tandarts

Niets wordt niet aangestoken,
wat wit is, is onecht.
Door boren onverdroten
komt men op pijn terecht.

De Glazenwasscher

Een spons en lap - en ruiten
als kruisen in 't gareel;
en Hij blijft altijd buiten
en ziet van binnen veel.

De Timmerman

Waar 't leeft, waar wordt gebouwd,
daar klopt zijn hart en 't hout,
daar ziet de Timmerman
van 't harde hout de vlam.

De Groenteboer

Hangende tuinen van Semiramis,
 hij kent ze niet, hij kent alleen zijn kweek:
 gezin en winkel en zijn kar, die is
 rijdende tuin van, laat ons zeggen, Sneek.

De Typiste

Haar handen dwar'len grillig
 als vlinders boven bloemen;
 acht uur werkt zij, gewillig:
 zij hoort den Zondag zoemen.

De Boer

Het regent, maar hij zaait
 het koren sinds den morgen.
 De zon brandt en hij maait
 zijn zegen en zijn zorgen.

De Telefoniste

Dit kan doen denken aan mystiek,
 want zij hoort aldoor stemmen,
 doch 't zijn de banden met 't publiek,
 die om haar hoofdje knellen.

De Deurwaarder

Voor wie bezit: een lichtend baken
 bij 't koersen naar verhoogde waarden;
 voor de anderen een god der wrake,
 want elke schuld wreekt hij op aarde.

De Kapper

Een pessimist: de hand in 't haar,
 een optimist: een geurentapper.
 Een lok-stem buigt zich over haar...
 Een kop, een coupe, een keep, een Kapper.

De Apotheker

Na een studie van zeven, acht jaren
verkoopt hij drankjes en drop
en poeders, die ons vooralsnog sparen:
gaan we toch dood, dan heeft hij de strop.

De Clown

Een muts. In 't meel een muil: een clown.
Hij buitelt tot hij denkt. Dan staat er
een domme en rol-ronde faun,
schichtig voor ons geschater.

De Controleur bij de Belastingen

Hij heeft de fout door en de list,
zijn leven lang zich niet vergist.
Maar 's nachts droomt hij soms moedeloos.
toen ik dit vak uitkoos...?

Eric van der Steen

Oerwoud

Niet lang duurde de tocht langs het strand. Ik denk, dat we een uur of drie voortgetrokken waren, ik begon reeds enigszins te wennen aan het hoge rythme der veerkrachtig dansende, lange stappen der inboorlingen, toen de voorste zwarte plotseling de hand sloeg om een dikke, knoestigoude wortel, die recht uit het onderhout tot op het strand gegroeid was, en zich eraan ophees tot hij in een smalle opening in de dichte, zware donkergroene muur van wilde groei stond. We volgden hem, verder het bos indringend langs een mansbreed slingerpad, nauwelijks te onderscheiden, over de grond en boven de schouders reeds dichtgewoekerd, als een spelonk zo eng. Moeite gaf de kist, die we droegen, doordat hij breder was dan de borst van een man. Vaak moesten we hem door de nauwte heen trekken. Maar plotseling zwol weer het verwijderde geruis van de branding op het steile, harde strand. Minder dicht werd het geboomte, de grond werd lossen, er drong licht door tot ons pad en weldra konden we het zilveren schijnen der zee door de bosgroei zien glinsteren. Een open ruimte strekte zich aarzelend tussen gekapte tronken en verschroeide lianenresten voor ons uit, ter ene zijde fel en scherp door de zee begrensd, rondom de andere zijden zonder scheiding in het bos overgaand. Ik begreep, dat wij er waren. Mijn geleiders liepen langs de boszij om het

open stuk heen en wij richtten onze schreden naar een poort in het gebladerte, overwelfd door onbeweeglijke bogen van woekerende slingerplanten. De voorman floot als een lokkende vogel, en, geen antwoord horende, wees hij met een hand het bos in, waar ik, nog half verblind, weinig onderscheidde. De dragers zetten hun last neer en een voor een groetten zij en verlieten de open plek. De voorman alleen sprak in nauwelijks te volgen pidgin tot mij, op een afgemeten, deftige manier. Ik begreep, dat hij terug ging, verstond iets van een afscheid. Ik groette hem op mijn beurt, dankte hem en gaf hem mijn mes. Minder verheugd dan ik verwacht had, voegde hij zich bij zijn kameraden. 't Was weinig nieuws voor hem, een mes, waarvan hij het Sheffield-stempel niet te waarden wist. En terwijl ik de tred van zijn lenige schreden in het dichte gewas zwakker hoorde worden, werd ik luid, ruw en nors geroepen door een stem, waarin ik den blanke herkende. Ik draaide me om en begreep, dat ik in het volle licht had gestaan, als een duidelijke silhouette voor elk paar ogen, dat mij van uit het donker bespiedde. Op mij toe kwam uit het bos een man, in een hemd zonder mouwen, bruine armen uit grote armgaten stekend, het bovenlijf voorovergebogen, de handen in de zakken van een korte broek. Hij groette mij niet, wenkte me met zijn hoofd hem te volgen en samen droegen we mijn bagage naar een afdak van grote bladeren, die ik nog niet aan de bomen gezien had. Hij nam

mij nauwkeurig op, zeide toen, nauwelijks vragend:

- Dus er is weer een schip geweest?

Ik vertelde hoe ik hier gekomen was, vertelde hoe de wilden van de oude plantage me hierheen gebracht hadden en begon te verklaren wie ik was...

- Wie je bent is niet van belang. We zijn hier allemaal wel iets geweest. Bovendien ben ik niet wie jij denkt. Je kunt bij mij voorlopig slapen tot je je eigen slaaphok hebt gebouwd. Je kist komt straks wel boven.

Ik vertelde, dat de zakenpost in mijn kist zat, maar dat ik brieven voor hem in mijn vest droeg, omdat ik wel dacht, dat die onmiddellijk te voorschijn zouden moeten komen.

- Je hebt geen brieven voor mij en wat je wel hebt mag je houden. Met zakenpost heb ik niets te maken. Als je hier zaken wilt doen, moet je terugwandelen naar de andere plantage; Mc. Oath is dood, de plantage wordt zo'n beetje door de wilden beheerd ten eigen bate. Mc. Oath wist de minimum opbrengst met moeite en verlies bijeen te zwoegen, de wilden verkopen nauwelijks een kwart daarvan, maar voor hen is alles winst. Met welke boot kwam je?

- Suzannah...

- Larwin! Zo. Is zijn roestige vrachtschuit nog niet op de riffen gekraakt? De volgende keer wel! Er is een stuk eten daar.

Ik volgde de mij aangewezen richting naar het strand en vond een bladermand, plat als een schotel,

waarop een stuk of wat vissen lagen te zwijmen in de zon. 't Was bijna middag. Heet gloeide het licht, dat de zee teveel had, in mijn ongewende ogen. Ik wist niet wat ik met de vissen moest doen, maar nam ze mee naar de schaduw van het bos. En weer duurde het, voor mijn ogen in het duister iets onderscheidde. De man was weg, maar ik hoorde zijn stap kraken in het hout vlak bij en ging hem langzaam na en zag hoe hij een ladder opging en verdween in de gevlochten muur van een kleine woning op palen, van geheel ander model en maaksel, dan ik bij de wilden op de andere plantage had gezien. Ik zette de viswan neer en besteeg de sporten. Boven was een vertrek, in twee gedeelten gescheiden door een schot dat juist voor de deuropening eindigde. De twee vertrekken dus door één opening, de deur, geventileerd. In beide zag ik een bank staan. Op de rechtse zat mijn gastheer. Ik betrad dit hokje en groette, andermaal zonder een antwoord te krijgen, en nam plaats op een kleine zetel, die aan de muur was vastgevlachten. 't Was hier koel. Rondziende bemerkte ik, dat dit niet de plaats was, waar hij het meest verbleef.

- Hier kun je slapen, zei hij. Hang maar iets voor de deur als het inwaait en houd het hier schoon. Heb je wapens?

Ik knikte. - Twee Winchesters en wat klein goed. Houd je hier je dingen droog?

- Dat ligt eraan. Van boven meest wel, maar het

trekt op uit de grond. Sluit altijd je kist. Je hebt het getroffen. 't Is hier het rotste klimaat van de archipel, maar er is hier geen drank. Als over een week de rommel, die de Suzannah den wilden heeft gegeven, op is, hebben we het rustig voor een maand of wat. Als je weg wilt, moet je naar hen toe gaan. Hier komt niets langs. De scheepvaart loopt langs het zuiden. Iets verder dan de horizon ligt de evenaar zowat. 'k Zou nu maar gaan slapen vanmiddag. De avonden vergen meer nuchterheid dan de dagen. Doe wat over je heen. Als je wakker wordt is het koud. Ga op alles liggen, wat je vinden kunt. Help even met je kist en blijf niet te lang hier op het eiland. Als je koorts krijgt scheiden onze wegen. Dan hoor je bij de wilden thuis. Die zullen je er wel af helpen.

We brachten de kist boven. Zonder drukte, zonder hijsen of zwoegen haalden we hem omhoog. De gevlochten vloer deukte onder het gewicht. Daarna trok de ander zich in zijn vertrek terug. Ik volgde zijn raad. Ik spreidde heel wat goed op de bank uit en trok een deken over me heen. Een andere legde ik op mijn voeten.

Het was stil. Weinig anders hoorde ik dan het waakzame kraken van het levende taaie hout, waarvan het verblijf was opgetrokken. Dicht boven mij kwamen de wanden samen met het schuine dak, geschraagd door aan elkaar gebonden takken. Veel van het hout was nog niet verstorven en nog vochtig. Ik stond op en hing een deken voor de

deur en later nog eens om hem weer weg te halen, omdat het te benauwd werd. Ik verwonderde mij erover waarom ik moeite had de zee te horen, die toch vlak bij op het strand zijn branding stuwde. Ik begon me eindelijk af te vragen wie mijn gastheer was. Mc. Oath was de man, die hier vier jaren geleden heen was gegaan en blijkbaar was aangekomen. Die de plantage had beheerd zonder groot succes. Die nimmer staten of afrekeningen had gestuurd naar de maatschappij. Dien ik nu helpen moest. Of hij dood was had men niet zeker geweten. Maar wie was dit dan? Geen naam hadden wij nog gewisseld. Ik bedacht hoe ik me, na de ontmoetingen met andere blanken op de posten hier, zorgvuldig erop had voorbereid met een vreemden kerel te doen te krijgen, een koortsgezicht, een roesig paar wilde ogen, een verwaarloosde plantage, achtergehouden opbrengst, een groot verlangen weg te komen. Maar dit was anders, anders vreemd. Zwaar werkten de lome slaapedachten in mijn hoofd, stompten af tegen een dichte muur van donkere gevoelloosheid. Even besepte ik nog, dat dit het begin was van de onbegrepen macht, die op blanken deze tropenstreken hebben en die tot ondergang leidt. Daarop moet ik ingeslapen zijn.

Toen ik wakker werd, drukte een zware last van dek op mijn lichaam. Het was donker om mij heen en stil. Ik begreep, dat het deurgat afgesloten was. Even nog lag ik wakker te worden, stond toen op

en lichtte de deurafsluiting op zij. Schemerig schoven de vormen van de bomen voor mijn ogen toen deze in het donker drongen. Ik rilde. Een klamme, tastbare koude hing zich om mij heen. Geopend moest echter de deur blijven, omdat ik meer licht wilde hebben, dan binnen was. Ik ging terug op de bank zitten en voelde iets hards. Mijn zaklantaarn. Hoe kwam die daar? Verheugd sloot ik de deur en liet het licht door de ruimte gaan. Mijn kist stond open. De dekens, die mijn vriend op mij had gelegd, had hij er uit gehaald. Ik zocht verder en miste iets. Dat was een kruik, een fles en een bus, die naast de tabak hadden gelegen, onderin. Wat ik aan drank had was dus weg. Het pak, waarin mijn wapens zaten, was geopend, de wapens kennelijk onderzocht. De patronen in het kleine kistje onderzocht, doch ongeschonden. De zakenpost was onaangeroerd. Een van mijn lantaarns voor lange brandduur stond klaargezet op een hoek van de kist. Ik stak hem aan, zodoende de batterijen van mijn zaktoorts sparend. Veel kleren trok ik aan, gespte mijn laarzen en ging naar buiten. Het andere vertrek was verlaten. Ik bekeek het even. Aan de wanden hingen verschillende voorwerpen. De bank was leeg van slaapgoed. Maar op de vloer lagen dekens uitgespreid. Onder de bank waren droge blaren opgestapeld en ik nam me voor ook zelf deze voorzorgen te nemen tegen de koude van de zwetende bosgrond. Ik daalde de ladder af, zag niemand en zocht het strand op. In zijn slaap zucht-

te de zee zijn branding zachtjes hoorbaar, glinsterend tipte het licht van de maan aan het water. En weer klonk die bruuske, ongeduldige aanroep van den man mij in mijn schrikkende gedachten. Hij stond daar, wat voorover, het hoofd geheven, naar mij te kijken, op mijn nadering voortgaand met het inhalen van de lijn, die uit het water strepen sleepte in het zand. Af en toe kronkelde de lijn zich uit eigen beweging en snel en handig pikte de man een vis af van de haak en gooide hem achter zich het strand op. Ik bleef staan kijken, tot hij me de vis op dezelfde platte wan deed leggen. Met een mesje schraapte hij wieren en vuil van de taaie, stengelachtige lijn en nam hem in trossen op de armen mee het bos in, terwijl ik zwijgend met de vis hem volgde. Het was koud op het strand als het 's avonds geweest was op de brug van de Suzannah en ik was blij de zwoele, benauwde engheid van de ruimte voor de hut binnen te gaan. Hij ging niet naar boven, maar hing de lijn over de sporten van de ladder te drogen. Ik lichtte hem bij met mijn flashlight, maar hij vermeed te werken in de bundel en ontstak een der toortsen, die onder de trap lagen. Op een zwartgerookte plek vol stenen deed hij een laag vuur ontvlammen. Tussen de stenen legde hij wat vis. Nadat wij gegeten hadden, veel wat ik niet kende, rookte hij een oude, vuilgesmookte pijp. Ik wachtte tot hij spreken zou. Uit zijn zak haalde hij een mes, legde dat neer en klom naar boven, verscheen weer met wat dekens en een stuk

hout, waaraan hij begon te snijden. De vorm ervan was mij onbekend. Het scheen zorgeisend werk te zijn. Ik sloeg stevig de deken om mij heen, die hij voor mij meebracht, en ging zitten op een blarenhoop, die tot dat doel vlak bij het vuur was gespreid. Wat later stond hij op, groette mij nu het eerst en waarschuwde voor brandgevaar. Terwijl ik mijn bank gereed maakte, kwam hij bij mij. De vloer veerde onder zijn stappen. - Ik heb, zeide hij, de drank opgeborgen. Niet weggegooid, alleen opgeborgen. Als je hem hebben wilt moet je naar de oude plantage gaan. Ik wil hier geen drank hebben. Ik drink niet en jij dus ook niet. Zorg, dat je slaapt! Tot morgen.

Mijn eerste nacht! Ik was alleen. Ik sliep spoedig in, terwijl mijn dromerige gedachten van mij deinden op de ruisende maat der slapende stilte.

II.

's Daags was ik veel alleen. De omgeving onzer woning nu zowat kennende, vulde ik de tijd met enig vissen en jagen. Vers uit de beschaving, was ik verre van bedreven in het schieten met mijn geweren en oefening hierin kwam me nuttig voor. Er was niet veel wild op dit gedeelte van het eiland. Maar vis in overvloed in de kleine kreekjes en tussen de riffen bij het strand. Een boot was er niet, doch bij laag water konden we ons van de harde rotsen, die tot ver in zee doorliepen, bedienen om bij vis-

rijke plaatsen de lijn in zee te slingeren. Bij hoog tij haalden we de lijn op, een lang, uit plantenvezels gemaakt touw, waaraan vele haken zaten.

Naast de hut van mijn gastheer was nu een kleinere van mij gebouwd, evenals de oorspronkelijke uit twee vertrekken bestaand, met één deur, zodat, hoe de wind ook over het eiland ging, er altijd één vertrek was, dat uit de wind stond en goed geventileerd kon worden, zonder dat er openingen in het dak nodig waren.

De eerste dagen, als ik buiten kwam, was mijn vriend al weg. Bij het smeulende vuur van zijn maaltijd stond een deel voor mij, met wat vis tussen de warme as. Ik stookte het vuur op, zoals ik het hem had zien doen en ruimde alvorens ik wat rond ging kijken de open plek voor de hutten op. Meestal ging ik dan naar het strand en bleef lang over zee staren, terwijl mijn gedachten aarzelend terugzweerven langs de gesleten draden van mijn geheugen naar de beschaving, die ik had verlaten. De zee verzadigde nauwelijks mijn verlangen naar ruimte en de voortdurende donkere dreiging van het hoogweldende oerwoud in mijn rug beangstigde mij. Wat ik aan zee vond, het werkelijke dat elk bewegen eigen is ontbrak mij in het bos. Er doortrok mij daar een krampachtig hunkeren naar beweging, maar de strakheid der wildernisnatuur klemde zich om mij heen, totdat ik, bang te verstijven in ziel en lichaam, mij wendde, en hard terugholde langs het pad, dat ik met

moeite had gevolgd. Het bruuske geluid mijner onvoorzichtige schreden klonk dofgedempt van de bomen en de begroeide bodem terug en bleef hangen achter mij, hetgeen me nog meer verschrikte. Als ik dan zo mij met snelle, zenuwachtige bewegingen door het bos drong, werd ik altijd overvallen door de leegte van de open ruimte, waar al de smalle paden samen kwamen uit het bos, de plek waar onze hutten stonden. Schrikachtig sprong ik te voorschijn, te voorschijn voor mijn eigen blik, en schaamde mij, klein en schuw als een kind, voor de ziekelijke angst, die mij teruggejaagd had. Schaamde mij voor mijn vriend, die rustig op een stam zat en zijn vreemde hout bewerkte. Meest zag hij dan even op, keek mij aan en zette zonder spreken of gebaar zijn werk voort. Nooit lachte hij mij uit. Zeker had ook hij die angst gekend. Hij moest er nu over heen zijn, want ik bemerkte later, dat vele paden tot diep in het oerwoud drongen. Wij spraken weinig. Het gaf mij rust te weten, dat hij voortdurend op mij lette. Snauwend meer dan vriendelijk klonken zijn terechtwijzingen, die hij niet herhaalde. Had ik ergens moeite mee, dan nam hij het mij uit handen en deed het zelf en ik keek toe en oefende mij als hij weg was. Wat hij deed in het bos, was mij onbekend. Hij liep nooit met wapens, anders dan een mes, een bijl of een lichte knots. De bijlen droegen alle het ingeschroeiende merk der maatschappij in de steel en het viel mij op, dat hij ze vaak wette op een platte steen.

Waarop ik wachtte, voor ik mijn werk in dienst der maatschappij begon, wist ik niet. Vijf uren lopen scheidden ons van de oude plantage, drie langs het strand en dan nog twee door het bos. Een weg, die ik onder het geleide der wilden had afgelegd, doch zeker niet alleen kon terugvinden. Het werd mij duidelijk, dat ik wachtte tot mijn vriend met mij spreken zou, en ik begreep, dat hij mij niet zou inlichten omtrent wat ik doen kon, voordat hij gezien had, dat ik mezelf verzorgen kon.

De eerste tijd dacht ik vaak, dat er weinig aan mij veranderd was gedurende mijn verblijf. Veeleer had mijn lichaam aan kracht gewonnen. Ik voelde me goed, toch bleef in mij een onrustig verlangen, dat ik niet vermocht thuis te brengen. Ook lag als een nevel een zekere lusteloosheid over mijn geest. Ik was langzamer in handelen en inzicht, dan ooit tevoren. Toen ik zover was, dat ik mij met de meeste dingen zelf behelpen kon, werd het leven eentonig. De voldoening, die het mij gegeven had, iets zelf te kunnen, zoals het eigenhandig inhalen van de lijn, het brandend houden van het vuur dagen achtereen, het schoonmaken van een vogel, die uit het bos was meegebracht - die voldoening week.

Ik was gebonden aan de nauwe ruimte rond ons verblijf en van het geringe werk, dat voeding en dekking vereisten, had ik nog slechts een klein deel te doen, daar mij niet veel werd overgelaten van wat behendigheid vroeg.

Gewend op het heetst des daags de koelte van de hut te zoeken, volhardde ik hierin, ook als mijn vriend des middags wegbleef. Soms kwam hij pas terug als het in 't bos reeds donker werd. Samen verzorgden we dan, bij het volle licht nog op het strand, ons maal, en aten zwijgend. Ik vroeg niet wat hij deed. Hij liet mij ook begaan, al wist ik dat hij scherp opmerkte al wat ik gedaan had, gemaakt, geleerd.

III.

Vroeg vielen de avonden en sloten scherp en onverbiddelijk ons af van 't licht, waarbij we het volle leven onzer kleine dingen konden gaande houden. Zij drukten ons neer in het onaantastbare droomgezag der bomen. En als het daglicht zich, aarzelend eerst en daarna niet meer bij te houden voor uit het oerwoud vluchtende voeten, terugtrok, achterwaarts, van de ene stammenpoort snel tot de volgende en verder, dan week het leven mee en het stille zuchten der zachtademende dierenwereld rustte op het verlangend kreunen der plantenwezens.

Wij zagen dan hoe de naglans van het laatste zonnetij zijn schalmend ruisen terugzweeg uit de dunnere boomgroei langs de rand van 't bos en hoe hij op 't zachte wuiven zijner lichte nevelvleugels vervluchtigde over de véreindigende zee. En diep verzonk het werkend brein en vlijde zich op 't welig dons van vlugvleugelige dromen neder,

die kwamen aangewiekt al vòòr de duisternis de ziel omfloerste.

Dan was het zwijgen àl rondom en hetzelfde zwijgen trokken wij over het weinige te-doen nog met de maaltijd en zwegen nog en weer als 't vuur, het laatste, dat ons leven vasthield, reeds niet meer voor het bereiden van de spijzen diende. En op het knoestig wietsen van het mes van den ander door zijn ruw stuk hout, drong diep in mij de slaap, die nimmer naliet mij koud en stijfverdroomd weer tot het rauwploeterend leven terug te brengen. Mijn vriend had mij de eerste dag gewaarschuwd voor de avonden. Ik begreep waarom. 'k Begreep, dat hij, die na een ongetwijfeld harde strijd de romantiek der sfeer, waarin we leefden, te boven was gekomen, zich angstig wachtte voor al wat stemming gaf of 't gemoed over de geest deed heersen. Hij stond zichzelf, en mij dus ook, niet toe onder de druk te komen van de diepinwerkende, verlangenwekkende macht van de avond, zoals die zich aan ons opdrong en trachtte de kracht te breken, waarmee wij ons verzetten tegen overgave aan de neigingen van het eenzame, door onbeheerst begeren zwakke hart. Stil bij ons vuur gezeten, warm in de ruige dekking der dekens gehuld, waren wij gedachtenloos en voelden hoe de geest der stilte ons be kroop, als een veelledig monster zijn krachtig knellende armen naar ons uitstreekte, gereed den argeloze te knauwen in zijn onweerstaanbare omvatting, tot slachtoffer der

eigen zwakheid doemende, wie, tevoren sterk, zijn dromen gaan liet naar wat hij eens bezeten of genoten had en zijn fantasieën te drijven toestond naar al het schone, door hem eens gesmaad. En om met de volle kracht en wil dit te bevechten, vermeed mijn vriend het genieten van de oernatuur rondom, die mij nog in zijn tovergrepen hield en daarom vocht hij en vocht hij ook om mij te redden voor de ondergang, die zo ontelbaar velen hadden gevonden en niet herkend, velen, die neerlagen onder de stilte der bomen, tot de koorts de door drank en onbepaalde lusten uitgeeterde geest knakte en het lichaam brak.

En nu hij merkte, dat ik tot dit inzicht in die eerste onbezorgde tijd gekomen was, wist ik, dat hij mij tot mijn eigen werk zou brengen en van ver boven mij tot naast mij dalen.

IV.

De plantage, waarvoor ik gekomen was, lag verwaarloosd, half begroeid weer, aan de zuidzij van het eiland, waar de scheepvaart langs ging, één schip in drie maanden en twee maal in het jaar een vrachtboot, die de opbrengst haalde en er drank voor terugbracht. Dit jaar was, met de vrachtboot, ik gekomen, gestuurd om wat er nog te redden viel na 't wanbeheer van vele jaren te redden. Ik was jong, gezond en sterk, met werk- en wilskracht, met vuur en plannen in het hoofd. Ik zou het oude

herstellen, grond veroveren op het woekerende woud, meer bomen op doen groeien, die vele kokosnoten leveren zouden. Ik zou het edelhout, hier veel aanwezig, uit de bossen halen, verschepen, nieuwe gebouwen optrekken, de toestand mijner zwarten verbeteren, ze tot mijn vrienden maken, ze leren werken, en... kortom ik zou...

Reeds een maand op het eiland, was ik niet naar de plantage terug geweest. Ik had mijn hut betrokken op de andere zij van het eiland. Ik had meer niet dan wèl gedaan en aan het uitvoeren van mijn voornemens moest ik nog beginnen. Nu voor het eerst ging ik er heen. Mijn vriend leidde mij, mijn vriend - geen naam, een man zonder geschiedenis, een karakter, dat ik nauwelijks doorgronden kon, een nietsnut.

Terwijl we onze voeten sleurden door het hete zand, onbeschaduwd, versuft door het woelen van de rillende branding, praatte hij af en toe, ik denk omdat hij nog minder graag gezwegen had. Hij vertelde hoe hij zijn schoener op de zuidelijke riffenkust verloren had, een saai verhaal, met veel herhalingen en woorden die ik niet begreep, omdat ik nooit een zeilboot had gevaren. En hij zeide: - Ik vond Mc. Oath hier. Eerst heb ik nog getracht hem mee omhoog te nemen, getracht zijn bungelende ankers in de vaste grond te brengen, maar toen zijn streven was mij mee te sleuren in zijn graf, heb ik hem laten gaan en heb hier, aan de andere kant van het eiland, mijn eigen tenten opgeslagen.

Mij ging de gedachte door het hoofd hoevelen zich met oude boten, schoeners vooral, verplaatsten van het ene eiland naar het andere, van post tot post, in schepen te oud om er mee weg te komen, schepen met één bestemming: schipbreuk op het naakte rif. Nu begreep ik dat de ronde houten, die mijn vriend sneed, de kleinere delen waren van een nieuw te bouwen scheepje, waarmee hij hoopte weg te komen. Dit moest het vooruitzicht zijn, waarop mijn vriend zich drijvend hield in deze wereld. Stil hoopte ik, dat hij mij mee zou nemen...

Wij kwamen in de hete middag op de plantage aan en verlieten het bos, waar we het laatst door heen gelopen hadden, juist bij een ronde, kaalgeschoren plek, waar een platte steen stond: 'Mc. Oath, plantageleider'. Het was het graf van den man, wiens lege sporen voor mij lagen. Ik sliep die middag op zijn vervallen slaapbank. Eerst tegen de avond kwamen de wilden uit hun bos te voorschijn en zetten zich rondom ons vuur. Dadelijk keerde mijn vriend zich tot den hoofdman, die mij vroeger langs het strand geleid had. Ruw sprak hij hem toe, in rauw, onverstaanbaar pidgin. Toen hij zweeg, verdwenen de zwarten in het bos en wij bleven alleen. Kort vertelde hij mij, dat hij den wilde had vermaand, omdat, tegen zijn verbod, de telegraafrom had geklonken bij onze nadering. Wij hadden inderdaad het langzame geklop door de bomen horen gaan, twee, driemaal onderbroken en verder

af in zachter dreunen overgenomen. Het had mij geroerd, voor het eerst de primitieve, eeuwen oude telegraaf der wilden aller werelddelen te horen, doch niet beangstigd. Het klonk niet gejaagd, doch kalm, afgemeten en rustig verhalend. Ik vroeg den ander of hij die trommeltaal verstond en of er meer dorpen waren, dan de drie waarvan wij de trom gehoord hadden.

- 't Eerste, zeide hij, ja. Het tweede: Neen. Drie dorpen is alles wat er over is van de duizenden zielen, die hier gewoond hebben. Ik ken deze drie dorpen. Dit hier vlak bij in 't bos is het grootste. De andere zijn kleiner. Alle drie vervallen, de wilden verslapt en uitgeteerd door afdrijving en drank. De meesten kennen pidginwoorden, doch niet de taal. Hun taal is moeilijk voor de blanken en namen voor de nieuwe dingen, die de blanken brengen, voegen ze in 't pidgin in hun taal. En waar ze toch alleen maar praten over drank, messen en tabak en wapens, zijn ze te verstaan als je aan hun nasale dreun gewend bent.

- Waarom heb je hen verboden het nieuws van onze komst te verspreiden?

- Daar heb ik mijn redenen voor!

Naar ik begreep, wilde hij mij niet verontrusten, waarschijnlijk om zelf rust te hebben, door te zeggen, dat 't dan bekend zou zijn, hoe onze hutten onbewaakt waren. Ik had een sterk vermoeden, dat hij niet met alle wilden vertrouwelijk omging. Dat ze nog niet allen aan de voeten der blanken la-

gen om drank en gemakkelijke wapens. Ik herinnerde mij, dat hij, als hij lang weg geweest was, stug kon vragen: - Niemand geweest? Ik had het voor een van zijn cynismen opgenomen.

V.

Veel had men mij verteld over het leven op afgelegen Zuidzee-eiland plantages. Ik had geleerd hoe 't vlugst een stuk te rooien, hoe de klappers te behandelen, maar niet hoe voor mezelf te zorgen. Alvorens mij aan de plantage te kunnen wijden, moest ik me inleven in het werken. Ik vorderde daarin slechts langzaam. Samen hadden we het huis gerepareerd, de aanplanting, zoals het in de stukken heette, opnieuw afgezet, samen hadden we de werkovereenkomst gesloten met de zwarten. Toen was mijn vriend terug gegaan. De wilden hadden niet genoeg ontzag voor mij om na te laten door tromgeroffel elkaar van zijn vertrek op luide wijze te verwittigen.

Vlugger dan verwacht, er was niets afgesproken, was mijn vriend terug. De trommelslag bracht mij op de hoogte van zijn nadering. Ik spoedde mij uit het bos naar huis en wachtte hem daar. Hij zag er vermoeid uit. Nors ging hij langs mij heen naar binnen, trok het deksel van mijn kist omhoog en greep in de inhoud. Een mijner revolvers bracht hij omhoog, onderzocht de lading, blies wat zand en stof eruit en toonde hem mij:

- Moet je die zo laten liggen? Ben je gek? Spreek op, heb je die andere weggegeven of hebben ze hem gegapt? Spreek op!

'k Bekende, dat ik de andere revolver, de zwaarste, die bovenop in de kist had gelegen, nog niet gemist had.

- Zorg dat ze, eerder nog je leven, geen patronen van je nemen kunnen. Ook in het binnenland schijnen ze te kunnen schieten, een erfenis van je zatten voorganger, dien idioot. Zes kogels langs mijn kop is me genoeg! Je denkt erom! En nu hier dat ding, ik heb hem nodig. Misschien ook nog eens voor jou. Denk je dat ik renbode ben geworden? Ik heb genoeg van al dat hete zand aan mijn voeten, begrijp je dat? En ook van dat gedonder op die trommels. Neem nu een revolver en ga mee. Berg eerst die geweren op. Geef mij nog een paar hulzen en stop de rest hierin. Dit gat heb ik voor Mc. Oath gemaakt, er ligt een vloertje in tussen de muur van dit en het vertrek hiernaast. Voorzover ik weet hebben ze het nooit gevonden. Als ik jou was maakte ik het groter, zodat ook je Winches erin kunnen. 't Is prettiger voor jou, als de schoten, die hier vallen, niet door jouw kop gaan. Kom, ga mee! Gehoorzaam volgde ik hem, als hij mijn hand op de revolver in mijn zak. Ik vermoedde, dat hij den wapendief wilde opsporen. Zo stil mogelijk volgde ik zijn sluipende bewegingen langs een bospad, dat ik nooit tevoren was gegaan. Plots stond hij stil. En hardop schrikte ik bij het horen van een sterk

geluid, een trom, die hoog en schrill nu, brommend laag dan, in heethitsende cadans geslagen werd, harde, afgebroken slagen. Direct was 't stil weer. Mijn vriend vloekte. - Gesignaleerd. Kom mee, vlug, houd je revolver klaar. Ik heb er onderweg een neergeslagen van een ander dorp, die rondsloop en op 't punt stond dat vervloekte getelegrafeer te beginnen. Ze zullen het nu wel gemerkt hebben. Dit was nog maar alleen het bericht, dat wij achter het dorp langs het bos zijn ingegaan. Hoor! Dat is het tweede dorp: Naderen, na-de-ren, - hoor je hoe vlug, dat betekent gedonder!

Hard dreunde vlakbij opeens een trom. We kropen vlugger dan mij gemakkelijk was van de ene kant naar de andere langs het pad, nooit over het midden. Mijn vriend hield zijn revolver vooruit gericht, de vinger om de trekker. Hij struikelde, bijtend kaatste een schot tegen de boswand, onmiddellijk gevolgd door meerdere. Vlak bij op een open plekje, dat ik nu eerst zag, hing aan een soepele lianenstengel, gebonden aan een hoge tak, een holle, van onder en van boven gespleten boomstam, het blanke bruinroze hout van de bast ontdaan. Middenin zijn ijlend kloppen met de hardheid van de naast elkaar gestrekte vingers op de holle stam, was de trommelaar gevallen met een kogel in het hoofd. Wij bleven waar wij waren, terzijde van het pad gedrukt in de doornige ondergroei, de wapens gericht op de plek. 't Was even stil. De trom zwaaide nauw zichtbaar aan zijn liaan, als een

laatste groet aan het dode lichaam van den hoofdman, dat er onder lag.

Toen zwol weer van het tweede dorp de tromslag aan, heel hoog nu, vervloeiend tot één enkele lijn van spitse tonen. Lang hield het aan, toen nam het derde dorp, verder af, het over, versnelde nog het tempo, en eindelijk klonk het nauwelijks hoorbaar nog eens op van uit een uiterst ver verwijderd punt van het eiland. Nadat het geseinde bericht overgenomen was en voltooid, zag ik hoe mijn vriend schrok, toen langzamer, in puntige, opgewekte slagen, een nieuw bericht gegeven werd.

- Ze zijn in mijn hut. Door jou...

Ik redde hem, misschien mezelf het meest, door met een treffend schot uit mijn zware wapen het aangezicht te verbrijzelen van een kroezig hoofd, dat loerend langs de pijl van een gespannen boog, de ogen van mijn vriend zocht, die juist naar mij zijn wapen hief, wrevelig over mijn nalatigheid, die hem zijn hut ten tweeden male had doen verlaten. De boog, zo plotseling ontspannen, wierp nog de ongerichte pijl tot vlak bij ons en deed hem krachteloos vallen op het midden van het pad.

- Goed. Een vergiftige!

Ik wachtte op een prijzend woord...

- 't Is er een van je plantage, meneer de administrateur... We gaan terug. Jij voor. Het eerste gat dat je aan je linkerhand ziet, kruip je in. Dan kom je op het strand; let op de rand van het bos en ren naar huis.

Ik kroop het gat in, hoorde, dat hij terugging naar de trom. Ik bleef zitten, laadde mijn revolver bij en wachtte. Even meende ik het tssjippen van een kappend mes te horen, verder was het stil. Tot een schroeierige geur langs het pad aandreef. Ik vermoedde, dat mijn begeleider de trom in brand had gestoken, de enige manier, die ik kon bedenken het ding op dit moment te vernietigen. Weldra zou er een flink deel van het bos in brand staan. Het leek mij voordelig toe. Het bespaarde mij de moeite dit te doen bij 't rooien, en aangezien het vuur ongestuit gelaten zou worden door de verschrikte wilden, zou het hun hutten verder van mijn huis afbrengen. Daar ik het hout hoorde kraken, verborg ik mij tussen doorns en bladeren en weldra kroop mijn vriend het gat binnen waar ik zat, en schoof langs mij. Ik kwam met luid gekraak te voorschijn. Even laaide mij het stompe front van een revolver in het gezicht; toen, mij herkendend, wendde mijn vriend zich weer tot zijn weg. Sarcastisch zeide hij: - Lafaard!

Hij dacht, dat ik niet alleen durfde en daarom op hem gewacht had.

De trommen bleven zwijgen.

VI.

Toen we thuis zaten, zwijgend, en onze wapens hadden bijgeladen en schoongemaakt van stukjes blad en vezels, leegde mijn gezelschap zonder een woord

de grote kist waarin mijn bezittingen voor insecten gevrijwaard waren. Hij zeulde de kist naar de deur, zette een hard stuk hout tussen het deksel om het op een kier geopend te houden en ging er op zijn hurken achter zitten. Zacht en melodieus, licht en donker afwisselend in het timbre, rijden zich de holle klopklinken. Er lag geen dreiging in het rythme, geen felle overgangen tussen zangerig hoog en brommend laag.

Lang bleef mijn vriend doorgaan met het slaan en kloppen van zijn vlakke lenige handen op het deksel. Grote bedrevenheid bleek hij te bezitten en het rustige, vertrouwelijke in het trommelspel kalmeerde de hete angst voor de gevolgen onzer schoten.

Ongestoord aten wij die avond. Terwijl wij zaten voor de deur van ons huis met aan onze linkerzijde het bos en aan de andere de gladde zee, ging zacht de rust langs ons heen en deed de gebeurtenissen van deze dag veel van hun dreiging verliezen. Veraf hoorden we af en toe het staccato van een trommel, maar daar het op mij niet de indruk maakte van iets wild uitdagends en ook mijn vriend er nauwelijks aandacht aan scheen te schenken, al zag ik dat hij luisterde, verontrustte het mij niet. Ook uit ons dorp hoorden we een ogenblik later het stampen van een trom en ik vond, dat er weinig klank in lag. Zeker hadden we met een voorlopige plaatsvervanger te doen van het zware oude instrument, dat wij vernietigd hadden.

Mijn vriend stond op, haalde uit een holte, die mij evenals de bergplaats der wapens van Mc. Oath onbekend was gebleven, enige flessen. Met verbazing herkende ik ook mijn kruiken, mijn blik rum, de drank, die mij reeds de eerste dag was ontnomen. Een paar mij vreemde flessen, waarschijnlijk van Mc. Oath, werden naast de mijne op tafel gezet. Daarop sprak hij: - Noem me maar Rude vanavond. Er zal een wilde komen, de zoon en opvolger van het gestorven opperhoofd. Ik heb hem uitgenodigd. Het bericht ging zoeven van dorp tot dorp, dat het opperhoofd overleden is en dat zijn opvolger wordt, wie vrede zal gesloten hebben met ons en dat er geen gevaar meer dreigt. Wees eerbiedig jegens den gast. Drink zo weinig mogelijk en blijf nuchter. - Ga je hem dronken voeren?

- Ik moet hem met drank ontvangen.

Ik dacht nog na over de bitterheid, die in dit laatste antwoord lag, toen Rude zonder zijn lippen te bewegen zeide: - Kijk naar het strand zonder je hoofd te veel te draaien, we zitten in 't volle maanlicht. Zorg dat je revolver niet te zien komt vanavond. Wees niet schuw maar joviaal en vriendelijk. Geef hem geen hand, lichaamsaanraking vat een wilde op als een belediging.

Er naderde van het strand de hoge, trots rondziende gestalte van een groten inboorling, een korte speer in de rechterhand. Een weinig verwijderd van ons bleef hij staan. Rude stond op, gebaarde achter zijn rug, dat ik moest blijven zitten, en liep, lege handen

tonend op den wilde toe. Gebogen en klein leek hij naast den hooghartig voortschrijdenden wilde, wiens huid glansde in het maanlicht, waarbij mijn vriend in zijn grove hemd er oud en verschrompeld uitzag. Ik begreep, dat ik werd aangeduid als de leider der plantage, verwachtte iets van spot op het vlakke gelaat van den zwarte. Toen hij naderbij gekomen was zag ik met een gewaarwording van medelijden een tegenstelling met vroegere kracht in de vele rimpels op zijn gezichtshuid, de dunne handen, het willoze in zijn trekken. Het weelderig haar was knap in elkaar gewerkt, doch miste de fraaie sieraden, die ik gezien had op de platen, welke men mij op het bureau der maatschappij had getoond; versierselen, die ook de armen en de gespierde magere benen ontbeerden. Minder prettig ook deed mij de manier aan, waarop hij mij recht in de ogen keek: niet met de doordringend peilende blik van een intelligent heerser, maar met een platte, onscherpe, weinig omvattende blik. Echter ontweek ik die niet, want ik had gezien, dat ook mijn vriend hem voortdurend in de ogen zag. Vreemde beleefdheid, die blijkbaar niet verzuimd mocht worden. Ik bedacht, dat ik als plantage-meester de voornaamste persoon was en zette mij het eerst, zoals Rude het mij geleerd had bij de bezoeken van het vorig opperhoofd. Daarop gingen de anderen voor mij zitten, eveneens op de grond.

Mijn vriend hield een gesprek gaande, dat, naar ik de indruk kreeg, den gast niet weinig genoeg

deed. Vaak zei Rude, op zijn scherpe manier, langzamer dan wat hij verder sprak: - Is 't niet?

Ik beaamde alles en het ontging mij niet, dat er een zekere gemaakte nederigheid lag in de manier, waarop Rude zijn vragen aan mij stelde. Duidelijk zichtbaar stonden de flessen op de tafel in het huis, duidelijk zichtbaar ook voor onzen gast, die, tamelijk zwijgzaam, enige malen onderzoekend ernaar keek, voor ik mijn vriend een knikje gaf in de richting van de tafel, waarna hij ons twee flessen, die van Mc. Oath, omdat de wilde die het best kende en dus vertrouwde, bracht met een paar primitieve drinknappen, klapperwerk van de inboorlingen. Gezamenlijk dronken wij en ras kreeg de gast een tweede volle nap geboden, terwijl wij zorgden niet al te veel achter te blijven. De gast wijdde veel aandacht aan wat hij dronk, dronk niet als een gulzige, doch meer als proefde hij, stil genietend, teug na teug. Doch nimmer zette hij een nog gevulde nap neer en altijd stond er weer een volle naast de dalende hand. Met smaak smakte hij met zijn grove mond, die zich zelden sloot over de tanden en alles beaamde wat mijn vriend, hoffelijk, tot onzen hogen gast sprak. Levendiger begon de zwarte deel te nemen aan het gesprek, het gelag leidend door nap na nap te legen. Na verloop van enige tijd werd hij minder beheerst en toonde ongeduld als niet vlug genoeg een nieuwe nap hem werd geboden.

Niet verstoord werd de rust van ons samenzijn.

Slaperig, volgde ik nauwelijks de lome wendingen van het voor mij moeilijke gesprek. Meer van mijn aandacht had de zee, die onbewogen, als alle nachten te voren, zich uitstreckte en, ver weg, ook de landen bespoelde waar mijn gedachten thuis hoorden en ook nu verbleven. Waarom toch was ik hier?

VII.

Kort na de middagrust, die tot ver in de middag werd verlengd, kwam er opnieuw bezoek, verwacht, maar niet zo spoedig. Het was de broer, de mededinger naar het hoge ambt van hem, die laat die nacht van ons was weggegaan, bij zijn slingerende schreden door mijn vriend naar zijn hut geleid. Veel dorpsbewoners hadden den rumoerigen, stomdronken, nieuwen hoofdman op zijn weg gezien en hadden door hun gelach zijn prestige te niet doen gaan. Nu kwam zijn broer, die door mijn vriend gisteren bij de uitnodiging bedoeld was, doch niet was gekomen. 't Geschil over de opvolging was door de stemming van de dorpsraad die morgen, gevolg van het voorgevallene in de nacht, ten gunste van dezen nieuwen gast beslist. Ook hij werd mij voorgesteld. Ook hem werd drank geboden, doch niet meer dan opgewekt verliet hij ons. Wij waren genodigd op de plechtigheid der ambtsaanvaarding, die met veel vertoon die avond plaats vond. En voor het eerst kwam mij voor

ogen het volk, zoals het vroeger eens geweest moet zijn. Door en door sterk, verhit door primitieve hitsende vrolijkheid, zwaar van krachtig bewegen, openbaarde het ons de tradities van eeuwen her. Echter tooiden ook nu weer weinig waardevolle sieraden de dansenden, eenvoudig was de trom, doch de muziek niet minder vurig.

Soms met de knoken de huid beslaand, soms met de volle kracht der vuisten beukend, dan weer slechts met de vingertoppen 't dieptrillende vlies betastend, zodat de trillingen verdubbeld werden, en dat weer afgewisseld door, de ene arm plat op het vlies gelegen, met de vingers van de andere hand tokkelend zachte klank uit het instrument te brengen, zat de trommelbespeler gehurkt tegen de wortel van een forse boom, de trommel op de knieën. Onvermoeibaar gingen arm en handen op en neer, terwijl het hoofd de maat volgde met korte knikken.

Lang, diep in de nacht, duurde het feest voort, tot allen insliepen op de plaats, waar zij in het laatste dansfiguur zich van vermoeidheid hadden laten vallen. Toen gingen ook wij, het knoestig rooiland over der plantage, naar ons huis. En lachend zeide mijn vriend: - Nu kun je met je plantage beginnen. Voordat ik zee kies kom ik nog wel even afscheid nemen. Dan zal ik je 't graf van Mc. Oath nog eenmaal laten zien en je de plek tonen, waar ik de volle drankflessen, die voor hem niet meer nodig waren, begraven heb.

En met een ongevoelig: 'Hier is je revolver' sloeg hij het pad in, dat naar het Noorden, naar zijn hut voerde en verdween in de zwarte bomenmassa.

Kil, huiverend in de leegte rond mij, bleef ik staan; het deerde mij niet, dat, als hij omkeek, hij zou kunnen zien hoe ik verbluft en onaangenaam verrast was. Ik vroeg mij af, waarom de mensen steeds een ander willen laten voelen, hoe onmisbaar ze wel voor hem zijn.

Ik had één troost: Ik wist, dat naast de zijne, hij mijn hut zou laten staan en heimelijk zou verlangen naar de tijd, dat hij mij zijn ruwe terechtwijzingen kon toesnauwen. Al was hij ook te trots dat ooit te laten merken.

HIDDE HERINGA